

[Horn.]

på forhånd skulle sige: vi sikrer 200-250 mill. kr. om året til dette selskab. Det er forudsætningen for, at det kunne lade sig gøre. Man får da ikke nogen til at gå ind i at drive et selskab, når man på forhånd ved, at der skal skaffes penge til dækning af et underskud, penge, som man ikke ved, hvor man skal hente. Det er en ren illusion.

Herefter går jeg ud fra, at pressen ikke vil sigte mig for, at jeg skulle have ændret standpunkt med hensyn til at drive statsbanerne som koncessioneret selskab. Men jeg er stærkt interesseret i, at vi lægger nogle rammer for driften af statsbanerne, så de kan drives som den forretning, der er mulighed for at gøre dem til. Statsbanerne gør selv meget, og jeg er sikker på, at når strukturudvalget nu er færdigt på et eller andet tidspunkt, så får selve apparatet en modernisering, som vil give det basis for at være en rigtig forretning, og så bør folkettingen give sådanne arbejdsrammer, at det virkelig kan blive en forretning.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-52

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1,

vedtoges med 121 stemmer mod 2.

Ændringsforslag nr. 2, § 53, således ændret, og §§ 54-74

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg stiller forslag om, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen udtaler sig herimod, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til justitsministeren af Poul Dam, Kurt Brauer, Krog Hansen, Morten Lange og Aksel Larsen:

„Hvilke oplysninger kan justitsministeren give folkettingen

1) om de forholdsordrer, der i almindelighed gælder for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer og lignende,

2) om, hvilke disciplinære foranstaltninger der træffes for at sikre, at forholdsordrerne overholdes, samt

3) om, hvilke specielle instrukser der blev givet i forbindelse med Vietnamdemonstrationen den 27. april 1968?“

Ordføreren for forespørgerne (Poul Dam):

Den forespørgsel, som jeg herved har den ære at motivere på forespørgernes vegne, behøver måske slet ingen begrundelse. Begivenhederne den 27. april har rejst en så omfattende debat om både politiet og demonstrationerne, at det må være ganske naturligt, at også folkettingen tager spørgsmålene op. Eigntlig burde det vel være sket hurtigere — der er jo gået det meste af tre uger siden hin lørdag — men folketingets forretningsorden giver jo ikke rigtig plads for de helt aktuelle debatter; det skulle man måske søge ændret ved lejlighed; det ville ikke være godt, om det, der siges her i salen, kommer bagefter som det tynde øl.

Problemerne er ganske vist allerede blevet berørt et par gange i spørgetiden, men de stillede spørgsmål og justitsministerens svar på dem har efter min mening ikke gjort forespørgselsdebatten overflødig, man kan måske sige tværtimod. Det er nemlig af betydning at få understreget, at de problemer, der rejser sig, er langt større og langt alvorligere end det i sig selv forholdsvis enkle spørgsmål, hvorvidt nogle politifolk måtte have forløbet sig i en situation, der voksede dem over hovedet.

Der er på den ene side hele spørgsmålet om, hvorvidt politiets instrukser som helhed er tilfredsstillende for folkettingen, og vort parlamentariske system lægger jo det endelige ansvar i denne sal, hvor enhver minister til syvende og sidst må hente sin myndighed. Jeg skal komme tilbage til dette, som nok er det centrale i forespørgslen; men det må jo ses i lyset af et andet moment, som jeg skal fremhæve.

Selve eksistensen af de store demonstrationer rejser for mig at se en række påtræn-

[Poul Dam.]

gende spørgsmål om det politiske livs former i vor tid, om befolkningens aktive deltagelse i debat og beslutninger og om grundlovens frihedsrettigheder. Der synes nu at være mindst 3 forskellige indstillinger til demonstrationerne. Nogle mennesker mener åbenbart, at demonstrationer simpelt hen bør forbydes eller forhindres, og det bygger de — forhåbentlig da — på en forestilling om, at alene det repræsentative demokratis traditionelle former, diskussionen, pressedebatten, valgene og den parlamentariske hverdag, kan sikre frihed og orden. Andre — og dem hører jeg til — anser demonstrationen for at være et værdifuldt supplement til andre demokratiske udtryksformer, og vi mener, at det er af central betydning, at demonstrationsfriheden bevares og beskyttes også af politiet og andre myndigheder.

Der er imidlertid også en tredje gruppe. Den udtrykker sig på en sådan måde, at man må tro, den ønsker det repræsentative demokrati afløst af demonstrationsdemokratiet. Jeg er ikke enig i dette synspunkt, men det fortjener alligevel alvorlig opmærksomhed, ikke mindst fordi det hviler på en inderlig mistillid til det bestående samfunds vilje til at lade sig kritisere og reformere. Desværre er denne mistillid langt fra uforståelig. Den måde, som ungdomsoprøret bliver mødt på i en række lande, er ikke egnet til at skabe tillid til magthaverne, til deres apparat eller til det formelt demokratiske system, som de hævder at forsvare. Alt for ofte bruges der i denne forbindelse metoder, som vi her i landet har svært ved at acceptere som demokratiske. Og så er det nærliggende omend ikke særlig forstandigt at sætte lighedstegn mellem danske forhold og udenlandske forhold.

Det er nødvendigt at tage stilling til disse synspunkter, at gennemanalysere deres baggrund og at finde aktuelle løsninger, som hindrer en optrapning af den politiske kamp. Det drejer sig her om andet og mere end gadeuorden, og vandkanoner, som nogle svarer til, løser ingen problemer. Vi er måske kommet i en situation, hvor den demokratiske frihed som sådan er sat på prøve. Truslerne kommer fra mange sider, og problemerne er for omfattende til, at alt kan omtales her.

I denne sammenhæng er der imidlertid særlig grund til at understrege den fare, som vil bestå i og med, at nogle — uanset om det er berettiget eller ikke — omfatter politiet eller politiets indsats som en trussel mod en vis form for fri demokratisk udfoldelse. Denne fare er ikke nær så let at undgå, som det kunne lyde til. Selv den mest lovlydige borger, eller måske netop han, har et eller andet sted i sit sind en fortrængt uvilje mod selve eksistensen af et politi. Vi kender alle den rare betjent, der hjælper små børn og gamle damer over gaden. Men selv han er jo i virkeligheden dér på gaden med et helt andet formål, nemlig at overvåge, at vi alle opfører os pænt og ordentligt.

Politiet er et symbol på mistilliden til borgerne, og selv om vi måske nok alle sammen synes, der kan være grund til at nære mistillid til visse af vore medborgere, kan ingen af os helt undgå at føle sig krænket over, at der også næres mistillid til ham. Politiet er naturligvis nødvendigt, og det skal støttes, når omstændighederne kræver det, men det kan aldrig blive populært, og det vil til stadighed være udsat for kritik. Sagens natur gør dette uundgåeligt. Så meget væsentligere er det, at politiets opgaver defineres præcist, og at regering og folketing helt og fuldt kan gå ind for dets virksomhed.

På det område, som forespørgslen vedrører, synes det ikke på forhånd givet, at alt er i orden, og til nærmere belysning heraf skal jeg til afslutning i begrundelsen gå ind på nogle enkeltheder i lovgivningen. Dens regler er næppe helt utvetydige eller helt tidssvarende. Grundlovens §§ 79 og 80 arbejder med begreber, der nødvendigvis må fortolkes, og den juridiske litteratur viser på ingen måde ubetinget enighed om de rette fortolkninger. I en vis udstrækning synes disse fortolkninger tilmed, hvad der ikke er så underligt, at være præget af ældre tiders problemstillinger, og det er et spørgsmål, om nutidens lovgivningsmagt ville vedkende sig dem, hvis den skulle tage stilling.

Denne tvivl bliver endnu større, når man vender sig til politilovene. De paragraffer der er relevante i denne sammenhæng, er ikke blevet ændret, siden lovene blev til i henholdsvis 1863 og 1871, og de dækker

[Poul Dam.]

efter min mening kun i meget begrænset omfang en nutidig opfattelse af forholdet mellem politiet og borgerne.

Heller ikke straffelovens paragraffer, nemlig §§ 133 og 134, er uden problemer, navnlig fordi de anvender ordet opløb, der har en afgjort forældet klang. Det føles ubetinget fordommende som udtryk for en autoritær indstilling, og det rummer slet ikke mulighed for en positiv vurdering af en folkelig reaktion på en vis situation. Det er mit indtryk, at politiet normalt ikke anvender den faktiske eksisterende lovhjemmel helt ud til dennes formelle grænser, og det er kun godt. En 1863-indstilling fra politiets side ville i dagens situation kunne føre til komplet kaos. Men hvilke rent faktiske begrænsninger findes der så? De må vel søges i de interne forskrifter for politiets virke, og dem har folketingsretten brug for at kende bedre, end tilfældet er.

Spørgsmålet om eventuelle disciplinære foranstaltninger er blevet særlig aktuelt, efter at der som bekendt er opstået tvivl om, at alle politifolk respekterer de gældende regler, f. eks. om brugen af staven. Det ville være letsindigt af mig eller af andre her i folketingsretten at opkaste sig til dommer i denne sag, hvor påstand står imod påstand, men kendsgerningen er jo, at mange i offentligheden har fået det indtryk, at politiet den 27. april har optrådt unødigt brutalt. Der er en mangfoldighed af avisartikler, som peger i denne retning. Det er indtrykket i befolkningen, og dette er i sig selv en alvorlig sag.

Nu har der jo længe været diskussion om den rette behandling af klager over politiet, og der sidder også et ministerielt udvalg til at undersøge disse problemer. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at spørge til dette udvalg. Men naturligvis er der mere i sagen, end dette udvalg kan tage op. Hvis der nu slet ikke kommer formelle klager, men filmen, fjernsynet og pressen har givet indtryk af, at der kan være foregået noget, som der burde skrides ind over for, hvad så? Vil ministeren overveje selv at iværksætte en undersøgelse? Det forekommer mig ikke tilfredsstillende, hvis man i en sådan situation skal afvente klager udefra, eller hvis man henviser til domstolene.

Politiet selv kan efter min mening ikke

være tjent med, at der ikke sker en undersøgelse af de påstande, der findes om overgreb. Enten vil en undersøgelse føre til, at politiet frikendes, eller undersøgelsen vil føre til, at visse politifolk bliver draget til ansvar. Begge resultater vil være af værdi for politiet i dets fremtidige arbejde. Netop politiet må ønske et grundigt undersøgelsesarbejde.

Endelig er der brug for en nærmere afklaring af, om der er blevet udstedt specielle instrukser i forbindelse med Vietnamdemonstrationen den 27. april. Har politiet fået pålæg om en særlig, skal vi sige fast fremfærd ved denne lejlighed, og i bekræftende fald: skyldes dette, at politiet havde skellig grund til at frygte, at demonstrationen ikke kunne afvikles og opløses i ro? Eller er det sådan, at man har ment at måtte gribe til særlige metoder af hensyn til den fremmede stat, hvis politik demonstrationen var rettet imod?

Det i og for sig ikke urimelige spørgsmål, om der på forhånd er sket henvendelser om sagen fra en fremmed ambassade til udenrigsministeriet og videre til justitsministeriet, kan man vel efter omstændighederne ikke forlange eller forvente besvaret, og jeg skal derfor undlade at stille det. De øvrige spørgsmål håber jeg imidlertid at få belyst.

Justitsministeren (Thestrup): Jeg er blevet spurgt om 3 ting, for det første om de forholdsordrer, der i almindelighed gælder for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer og lignende, for det andet om, hvilke disciplinære foranstaltninger der træffes for at sikre, at forholdsordrerne overholdes, og for det tredje om, hvilke specielle instrukser der blev givet i forbindelse med Vietnamdemonstrationen den 27. april 1968.

Vedrørende det første: hvilke forholdsordrer der i almindelighed gælder for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer o. lign., kan jeg som det første og vigtigste punkt nævne retsplejelovens § 108, hvorefter det er politiets opgave også i forbindelse med en demonstration at opretholde sikkerhed, fred og orden. Det vil sige, at politiet skal sørge for den almindelige ordens opretholdelse, beskytte de fredelige borgere, herunder de fredelige demonstranternes færden og sikre trafikens afvikling. Herudover påhviler der naturligvis politiet

[Justitsministeren.]

en forpligtelse til at beskytte fremmede landes repræsentationer mod overgreb, og det gælder, ganske uanset hvilket lands repræsentation der er tale om, og ganske uanset fra hvilken kant og af hvilke grunde angrebet sættes ind.

For at give politiet mulighed for i tide at træffe de nødvendige forholdsregler i forbindelse med afvikling af demonstrationer skal alle optog og møder i forvejen anmeldes til politiet. Ifølge § 8, stk. 1, i politivedtægten for København skal dette ske senest 24 timer, før de skal finde sted. Ved denne anmeldelse skal politiet have oplysning om tidspunktet, ruten og mødestedet, og politiet kan efter politivedtægten foreskrive ændring heraf, når det må anses for påkrævet af hensyn til færdslen. Endvidere skal de anvisninger vedrørende ordenens opretholdelse, som gives af politiet, iagttages.

Politiets opgave i forbindelse med en demonstration begynder således allerede før selve demonstrationen, idet man gennem aftaler med arrangørerne kan lægge sådanne rammer for demonstrationen, at denne kan gennemføres på en for alle parter tilfredsstillende måde. Dette muliggør, at politiet kan beskytte offentlige interesser over for demonstrationer, men det indebærer samtidig, at politiet kan træffe foranstaltninger, der tjener til at beskytte fredelige demonstrationsdeltagere mod følgerne af uroligheder. For at uroligheder kan undgås, er det nødvendigt, at arrangørerne selv er indstillet på en fredelig afvikling.

Når omstændighederne taler derfor, henstiller politiet til arrangørerne, at de selv opfordrer demonstranterne til at gå fredeligt hjem, når eventuelle taler afsluttes. Det behøver næppe mange forklaringer, hvorfor det bliver uhyre vanskeligt at beskytte freden, hvis arrangørerne ikke følger denne henstilling eller trods god vilje ikke er i stand til at bremse elementer, der ønsker uroligheder i stedet for en værdig demonstration.

Må jeg i øvrigt i denne forbindelse nævne følgende bestemmelser, der har betydning i den her nævnte henseende, og jeg vil gerne nævne dem, fordi jeg tror, det er af stor betydning, at offentligheden er bedre kendt med de regler, der gælder, end den er i øjeblikket.

Jeg vil for det første nævne grundlovens §§ 79 og 80. § 79 lyder, som sikkert de fleste af dette tings medlemmer ved, således:

„Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befrygtes fare for den offentlige fred.“

Og § 80:

„Ved opløb må den væbnede magt, når den ikke angribes, kun skride ind, efter at mængden tre gange i kongens og lovens navn forgæves er opfordret til at skilles.“

Jeg vil gerne også nævne lov af 11. februar 1863 angående omordningen af Københavns politi m. v. Det hedder dér i § 12:

„Når opløb finder sted, må politiet med magt adskille mængden, dog først efter at de tilstedeværende 3 gange i kongens og lovens navn forgæves er opfordret til at adskilles. Ved offentlige forsamlinger under åben himmel skal politiet yde sin bistand til at opretholde ordenen. Opstår der uorden, som udarter til voldelig adfærd, kan politiet fordre forsamlingen hævet; efterkommes ikke denne fordring, kan politiet selv erklære forsamlingen for hævet og indskrider da som ved opløb. Ved andre offentlige forsamlinger kan politiet efter anmodning fra forsamlingens leder yde sin bistand til ordenens overholdelse og på hans begæring, eller når der opstår ufred eller slagsmål, anholde eller med magt fjerne fredsforstyrrelser.“

Og det siges i den følgende paragraf, § 13:

„I de i foregående paragraf omhandlede tilfælde skal, efter at de dér foreskrevne opfordringer til at adskilles er sket, enhver tilstedeværende, der af politidirektøren, vicepolitidirektøren, en politiinspektør eller en politiassistent dertil særlig opfordres, være forpligtet til at yde politiet den bistand, der står i hans magt, til genoprettelse af orden og rolighed. Den, der undlader at efterkomme en således til ham rettet opfordring, straffes med bøder“

og så er det jo en gammel bestemmelse:

„indtil 50 rigsdaler. Enhver er pligtig til, når som helst det forlanges af en ved det udøvende politi ansat, som enten er i uniform eller foreviser politiskilt eller et

[Justitsministeren.]

polititegn, at opgive sit navn og sin bopæl.“

Jeg vil så gerne nævne borgerlig straffelovs §§ 133 og 134, igen for at vise, hvor alvorlig en sag det er at deltage i opløb og deltage i vold over for politiet. I § 133 står der:

„Den, som fremkalder opløb med det forsæt at øve eller true med vold på person eller gods, straffes med fængsel indtil 3 år eller hæfte. På samme måde straffes de, der ved et opløb, under hvilket nævnte formål er lagt for dagen, optræder som opløbets ledere, samt enhver deltager, der undlader at efterkomme øvrighedens lovlige forkyndte påbud til mængden om at skilles. Dog kan straffen for de sidstnævnte deltagere gå ned til bøde. Begås der under sådant opløb nogen under dets formål hørende forbrydelse, straffes opløbets anstiftere eller ledere samt deltagerne i den begåede forbrydelse med fængsel indtil 6 år, for så vidt forbrydelsen ikke efter sin beskaffenhed medfører højere straf.“

Og i § 134 siges der:

„Deltagere i et opløb, der vidende om, at påbud om at skilles er forkyndt på foreskrevet måde, ikke efterkommer dette, straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpene omstændigheder med fængsel i samme tid.“

Vort samfund må værges sig imod, at demonstrationer udarter sådan, som vi har set det ske over store dele af verden. Sammenlignet med urolighederne andre steder har vore uroligheder hidtil — og jeg mener også, det kan siges om urolighederne i forbindelse med demonstrationen den 27. april 1968 — været små. Jeg kan oplyse, at der fra 1. januar 1965 og indtil dato til Københavns politi er anmeldt i alt 137 demonstrationer, hvoraf 85 ved udenlandske ambassader, og at der kun i 11 tilfælde opstod uroligheder i et sådant omfang, at politiet fandt det nødvendigt at anvende stavene for at genoprette ro og orden. Dette viser, at demonstrationer i almindelighed efter hidtidig

dansk tradition er ikke-voldelige, og dette skyldes efter min opfattelse ikke mindst, at politiet er gået fornuftigt til værks.

Politiet må anvende de magtmidler, der er nødvendige for at gennemføre sine opgaver, men magtanvendelsen må skubbes så langt og så længe ud, som det kan forsvares. Om der skal anvendes magt, og hvilke magtmidler der er nødvendige, afhænger alene af demonstrationens forløb og af de midler, demonstranter eller uromagere tager i anvendelse i deres forsøg på at fremkalde den uro eller gennemføre de overgreb, som det er politiets opgave at forhindre.

At politiet ikke må anvende mere magt end nødvendigt, fremgår også af de regler for stavens brug, der blev fastsat af justitsministeriet i et cirkulære af 30. januar 1933, der fortsat er gældende. I dette cirkulære, der på en måde kan siges at være den almindelige forholdsordre for politiet i de her omhandlede situationer, siges det således, at nødvendigheden kan påbyde politiet at gøre brug af staven under politiets betydningsfulde arbejde for at opretholde ro og orden og til beskyttelse af fredelige borgere mod urostiftere og voldsmand. Der står endvidere, at staven altid skal anvendes med besindighed for ikke at tilføje større overlast end nødvendigt, og det bør tilstræbes kun at ramme armene, brystet eller ryggen. Staven må efter reglerne kun benyttes, for det første når det er nødvendigt for at afværge personlig overlast mod vedkommende politimand selv eller andre eller for at afværge groft hærværk, for det andet ved anholdelse af farlige forbrydere, når politimanden har grund til at tro, at han ikke på anden måde kan sikre sig den pågældendes person, for det tredje når det er nødvendigt, fordi nogen med magt søger at hindre en tjenestehandling, såsom når nogen søger at hindre politiet i at anholde en person eller søger at befri en anholdt, og for det fjerde til fremtvungelse af lydighed over for en given befaling, hvis øjeblikkelige efterkommelse er en nødvendighed, og mod hvilken der gøres aktiv eller passiv modstand,

[Justitsministeren.]

som ikke på anden måde skønnes at kunne overvindes. I øvrigt må staven ikke benyttes til fremtvungelse af lydighed over for en befaling og end mindre i anledning af fornærmelser eller skældsord. Politimænd under samlet kommando, herunder politifolk, der deltager i de styrker, der er sat ind på de opgaver, vi taler om her, må kun bruge staven efter ordre, medmindre der foreligger den under punkt 1 nævnte situation, altså når det er nødvendigt for at afværge personlig overlast eller groft hærværk.

Jeg har også omtalt dette cirkulære så udførligt for at gøre det klart, at politiet har en velovervejet instruks at arbejde efter. At politiet i almindelighed arbejder i overensstemmelse med instruksene, viser de tidligere meddelte demonstrationstal.

I sin motivering af forespørgslen har hr. Poul Dam givet udtryk for, at lovreglerne på dette område ikke efter hans opfattelse er helt utvetydige eller tidssvarende. Han mener, hvis jeg forstår ham ret, at benyttelsen i lovreglerne af begrebet „opløb“ virker defamerende, virker nedsættende på lovlige demonstrationer.

Jeg kan for så vidt være enig i, at man nok i dag på en række punkter ville have anvendt andet ordvalg end i enkelte af de lovbestemmelser, der er nævnt, og jeg er opmærksom på, at den statsretlige teori har gjort visse problemer vedrørende de omhandlede bestemmelser til genstand for drøftelse. For mig er det imidlertid afgørende, at reglerne ikke har givet anledning til væsentlig tvivl i retsanvendelsen, og jeg forstår på hr. Poul Dam, at også han er af den opfattelse, at reglerne anvendes fornuftigt. Jeg vil ikke bestride, at reglerne er gamle, men det afgørende er vel, om de anvendes fornuftigt, og det mener jeg de gør.

De er jo i øvrigt ikke vendt mod lovlige demonstrationer, som er helt i overensstemmelse med almindeligt anerkendte demokratiske principper. De er derimod rettet mod opløb, og ved opløb forstår jeg bl. a. demonstrationer, der har mistet deres lovlige karakter, og som fortsætter med voldsomhed og hærværk.

Der er spurgt om det såkaldte auditørudvalg, og jeg vil da gerne oplyse, at dette udvalg blev nedsat efter anmodning fra det

ærede medlem hr. Ib Thyregod, og at udvalget med højesteretsdommer Mogens Hvidt til formand har arbejdet igennem nogen tid. Jeg har fået oplyst, at man venter at blive færdig med arbejdet her i løbet af sommeren.

Med hensyn til de retningslinjer, der gælder for politiets virke i forbindelse med demonstrationer, kan jeg oplyse, at der ikke er meddelt andre retningslinjer eller givet andre forskrifter end dem, jeg har nævnt.

Jeg kommer dernæst til det andet spørgsmål. Der spørges endvidere om, hvilke disciplinære foranstaltninger der træffes for at sikre, at forholdsordrerne overholdes. Dette spørgsmål kan jeg besvare derhen, at de regler om politistavens brug, som jeg allerede har redegjort for, indlæres og alvorligt indskærpes alle politifolk under deres undervisning på politiskolen allerede på begynderkursusene, og de finder jo sted straks efter ansættelsen, således at de gældende regler med sikkerhed kan siges at være bekendt for de politifolk, der deltager i løsningen af de opgaver, der kan kræve anvendelse af magt. Dertil kommer, at det er almindeligt at indskærpe overholdelse af reglerne om stavens brug umiddelbart før aktioner, hvor der kan forventes en voldsom udvikling af situationen. Hermed og gennem fysisk træned politifolk samt gennem omhu ved rekruttering af nye politifolk gør man fra politiledelsens side sit bedste for at sikre, at forholdsordrerne overholdes.

Det er den kommanderende polititjenestemand's pligt at sørge for, at hans ordre bliver udført, og at der ikke bliver gået videre, end ordrerne lyder på. Fremkommer der berettigede klager mod den kommanderende polititjenestemand for ubegrundet at have beordret anvendelse af stav eller andre magtmidler, eller konstateres det, eventuelt efter modtagelse af en klage herom, at der er forekommet misbrug af staven fra enkelte politifolks side, så vil dette i ekstreme tilfælde kunne medføre, at der rejses straffesag mod den eller de pågældende. I øvrigt vil der kunne indledes disciplinær undersøgelse efter de regler, der gælder for alle tjenestemænd. De disciplinære straffe, der kan anvendes, er da ifølge tjenestemandslovens § 18 advarsel, irettesættelse, bøde på op til en halv måneds løn,

[Justitsministeren.]

forsættelse til anden tjeneste, forflyttelse, degradation eller afskedigelse. Eventuelt vil der endvidere kunne blive tale om straf af bøde eller hæfte for overtrædelse af straffelovens § 157.

Vedrørende det tredje spørgsmål skal jeg sige følgende — det angår jo de specielle instrukser, der blev givet i forbindelse med Vietnamdemonstrationen den 27. april 1968, eller rettere sagt om der blev givet sådanne specielle instrukser — at der blev ikke givet nogen specielle instrukser i forbindelse med denne demonstration, ud over at det blev fremhævet over for politistyrkens kommandofører, at der under instruktionen af personalet skulle ske en indskærpelse af de gældende regler om magtanvendelse, samt at forsøg på intimidering eller provokation i videst muligt omfang skulle ignoreres.

Jeg mener at kunne sige, at den indsatte politistyrke som sådan efterkom disse pålæg. Trods talrige provokationer og angreb under demonstrationen afstod politiet fra at afbryde denne, og efter demonstrationens officielle afslutning afstod man fra at anvende stavene, indtil det havde vist sig, at mængden ikke ville efterkomme politiets 3 gange gentagne opfordring om at passere gaden. Selv derefter begyndte politiet sin fremrykning uden brug af stavene, som først blev trukket, da det blev klart, at mængden var utilbøjelig til at standse urolighederne, men tværtimod fortsatte med at angribe politiet bl. a. med kasteskyts, derimellem brosten.

Jeg har hermed besvaret de stillede spørgsmål, men jeg vil gentage, at der ikke i det hidtil fremkomne er noget, der lader formode, at politiet ved den lejlighed anvendte mere magt, end det var nødvendigt. Der er da også hidtil kun indkommet to klager fra folk, der mener at have været udsat for overgreb fra politiets side, og der er ikke rejst noget som helst erstatningskrav.

Jeg vil tillige gerne henvise til den redagørelse for adgang til klager over politiet eller til ad retslig vej at drage det til ansvar, som jeg den 2. maj i år gav her i tinget på et spørgsmål fra det ærede medlem fru Lene Christensen. Jeg skal kort gentage, at der kan klages til politidirektøren og til justitsministeren, og er man ikke tilfreds med den måde, hvorpå denne klage bliver

afgjort, kan der klages derover til ombudsmanden; der kan foretages anmeldelse af strafbar handling til statsadvokaten, der kan rejses straffesag i henhold til retsplejelovens § 726, stk. 3, og der kan rejses civil erstatningssag, hvorhos én, der bliver sigtet, i henhold til retsplejelovens § 814 kan fremsætte sine klager over politiet for retten.

Jeg vil også gerne sige, at det er min opfattelse, at man skal have lov til ved demonstrationer at tilkendegive sine meninger, ja, selv over for fremmede landes ambassader, men betingelsen er, at den offentlige fred og orden overholdes. Efter min opfattelse bør man gå meget langt for at undgå magtanvendelse, og jeg vil gøre, hvad jeg kan, for at en eventuel magtanvendelse ikke går videre, end formålet kræver.

Men når dette er sagt, vil jeg også gerne sige, at vi har et godt og pålideligt politi, der løser de opgaver, der bliver det pålagt, på en fornuftig måde. Jeg tror, jeg har ret, når jeg siger, at langt den største del af vor befolkning har tillid til politiet. Jeg ser denne tillid som noget meget vigtigt, noget, der på én gang styrker politiet under vanskelige situationer og holder det tilbage fra at gå videre end nødvendigt, og jeg vil gerne sige, at for mig at se er det en farlig ting at nedbryde denne tillid. Denne tillid er også grundlaget for, at vi stadig kan få den nødvendige tilgang til politiet af kvalificerede kræfter.

Hermed mener jeg at have besvaret de stillede spørgsmål.

Ordføreren for forespørgerne (Poul Dam):

Må jeg indledningsvis takke for ministerens besvarelse af forespørgslen og først knytte nogle bemærkninger til visse enkeltheder i denne besvarelse.

Det er jo ganske klart, at vi her beskæftiger os med et område, hvor skønnet er afgørende i en række situationer, og hvor vurderingerne spiller en ganske overordentlig stor rolle. Det er desværre ikke så enkelt, at man kan fastslå nøjagtigt, hvad der er sket, nøjagtigt, hvem der har gjort hvad, og det er, skal vi sige heldigvis ikke sådan, at de regler, vi har, er så urimelige, at man kan foretage et frontalt angreb på reglerne.

Tværtimod kan man jo nok sige, at de gældende regler ud fra den tid, hvor de

[Poul Dam.]

blev skabt, på mange måder er ganske rimelige, og at anvendelsen af dem også viser en forståelse af, hvordan tingene har udviklet sig. Jeg er dog ikke helt så tilfreds som justitsministeren med det bestående regelsystem. Jeg tror, at vi alle ville have megen gavn af, om disse regler blev gennemgået ud fra senere tiders erfaringer og ud fra en, skal vi sige mere almen vurdering af, hvordan de fænomener, der her er tale om, skal bedømmes i samfundet i dag.

Man kan fristes til at komme med bemærkninger om dette interessante fænomen, at det netop er den 30. januar 1933, som er den dag, hvor reglerne om stavens brug blev givet — det er jo en dag, som hænger lidt for meget sammen med vold, i Tyskland jo som bekendt vold, der formelt blev indført på lovens grund, men som senere udviklede sig. Man kunne måske næsten sige, at en sådan dato skal man nødig have til sådanne regler, og at der kunne være grund til at forny dem også under indtryk af mange erfaringer, vi har haft siden hen.

De uroligheder den 27. april, som er forespørgslenes anledning, skal jeg ikke gå dybt ind i, også af den grund at en nærmere udredning af, hvad der egentlig måtte være sket, kræver et ganske overordentlig stort materiale fra mange forskellige sider. Det væsentlige er jo imidlertid i mange henseender, hvordan disse uroligheder har virket i offentligheden, altså hvorledes indtrykket af dem er blevet, og jeg tror i og for sig ikke, der er tvivl om, at man almindeligt forstår, at politiet meget langt forholdt sig roligt. At politiets tilstedeværelse måske kan virke som en provokation på visse elementer, det er én side af sagen, men at politiet som sådant har forholdt sig roligt meget langt, og at der først skete en række ting fra visse demonstranternes eller visse andre tilstedeværendes side, før politiet greb ind, men at politiets indgriben så derefter af mange pressefolk, af mange, der har skrevet læserbreve til aviserne, er blevet bedømt som unødigt brutal, altså som udtryk for en magtanvendelse, der gik videre, end det var fornødent, det er vistnok sikkert. Og man kan føre en lang diskussion om, hvad der var fornødent, og hvad der ikke var det; det væsentlige for mig er, at indtrykket af dette er blevet siddende,

og det er et indtryk, som i sig selv er højst uheldigt. Jeg skal komme tilbage til dette noget senere, men jeg ville bare gerne nævne det her i forbindelse med enkeltheder i ministerens besvarelse.

Ministeren har et par gange i sit svar talt om den instruks, politifolkene fik, og også om rekrutteringen af nye politifolk. Jeg har ikke noget som helst ondt at sige om konkrete politifolk eller om staben som helhed, men er det alligevel ikke sådan, at de arbejdsvilkår og de lønvilkår, man giver politiet, er så forholdsvis beskedne, at det er svært at få den meget brede tilstrømning af ansøgere til politiet, som man i og for sig burde have? Altså, at man rekrutterer fra et for begrænset materiale og derfor måske ikke altid er i stand til at vælge helt så ideelle ansøgere, som man gerne ville.

I denne sammenhæng er der nævnt en række situationer, hvor den enkelte politimands skøn om, hvad der er nødvendigt, kommer ind i billedet, og det er et skøn, som det kan være svært at udøve og endnu mere svært at kontrollere bagefter, men det er i hvert fald afgørende, at de, der skal udøve et sådant skøn med alvorlige virkninger til følge, er de bedste folk, man overhovedet er i stand til at få.

Endelig er der spørgsmålet om klager over politiet. Jeg er bange for, at det meget begrænsede antal klager, der har været efter denne demonstration, i sig selv er et sygdomstegn, nemlig et udtryk for, at en stor gruppe mennesker har fået et sådant forhold til politiet og øvrigheden, at de anser det for nytteløst at klage. Det er efter min mening en forkert opfattelse, men det væsentlige er, at den utvivlsomt er meget udbredt, og er den det, så er der her nogle alvorlige sygdomstegn i det nuværende samfund. Jeg tror ikke, at klagernes antal skal tages som udtryk for, hvor mange der mener at have noget, som de egentlig burde klage over, men snarere altså som udtryk for denne mistillid til, at klagerne kan komme til nytte.

Jeg fremkom i begrundelsen for forespørgslen med nogle mere almene betragtninger, som lå bag fremsættelsen af forespørgslen, og jeg vil gerne fortsætte med noget af dette, fordi jeg tror, det er af betydning ved vurderingen ikke alene af de enkelte

[Poul Dam.]

retsregler, men også af hele den situation, som retsreglerne skal anvendes på i vor tid.

Jeg bemærkede med glæde — men i og for sig havde jeg heller ikke ventet andet — at ministeren accepterede og gik ind for, at der skulle være demonstrationsfrihed. Denne demonstrationsfrihed er vel kun i begrænset grad sikret i lovgivningen; det er i hvert fald en fortolkning af ordet „forsamlinger“ i grundloven, når man siger, at der er demonstrationsfrihed. Men jeg mener, at man må kunne lade den fortolkning gælde, og det vil sige, at så gælder også grundlovens betingelser for indgreb, altså at man kun kan gribe ind mod en demonstration, hvis der af selve demonstrationen kan befrygtes fare for den offentlige fred. Eksistensen af provokatørgrupper, hvad enten de hævder at sympatisere med demonstrationen eller ønsker at modarbejde den, kan ikke begrunde forbud, men kan derimod give anledning til, at politiet yder demonstrationens arrangører den nødvendige bistand til at opretholde ordenen.

Demonstrationsfriheden tjener jo ikke mindst den politiske meningsdannelse, og det er derfor væsentligt, at enhver begrænsning i den eller ethvert indgreb, som synes at true demonstrationsfriheden, må ske med den største varsomhed. Ethvert indgreb vil nødvendigvis blive betragtet med mistænksomhed, ligesom et forsøg på at forhindre visse synspunkter i at få udtryk eller, endnu værre, som afstraffelse af personer med bestemte synspunkter. Magtanvendelsen vil, uanset om den kan dækkes ind af gældende regler, alt for let blive mistænkt for ikke at tjene ordenens opretholdelse, men at tjene et bestemt politisk formål. Det er af afgørende betydning for vort folkestyres sundhed og for tilliden til politiet, at ingen sådan mistanke kan opstå.

Det kan jo ikke undgås, at vi, der er gamle nok til at huske trediveerne, kommer til at drage sammenligninger mellem tiden dengang og tiden nu. Meget synes at gentage sig, og det er væsentligt, at vore erfaringer kan hjælpe os til at hindre, at alt skal gentage sig. Dengang var der jo overalt i Europa en urolig periode, hvor den politiske debat blev afløst af politisk kamp med voldelige metoder. Vi slap ret nådigt herhjemme, men jo på ingen måde uberørt.

Alt for ofte oplevede man politiske ballademøder, slagsmål, hærværk, ja, direkte overfald.

I andre lande gik det jo meget værre. Der hidsede de ekstreme grupper sig op, og politiets indsats gjorde dér ikke tingene bedre, og så førte udviklingen visse steder til, at den politiske frihed gik tabt. Det aller alvorligste i den situation var jo, at mange mennesker i de pågældende lande med en vis tilfredshed så på, at den politiske frihed gik tabt, i og for sig ikke fordi de var tilhængere af diktatur og modstandere af demokrati, men fordi de urolige forhold havde gjort dem trætte; de ønskede ro og orden efterhånden for enhver pris. En tilsvarende udvikling er på ingen måde utænkelig nu ved slutningen af 1960'erne. Der er ikke mere den stemning af gensidig respekt og tolerance, som mange af os lærte i besættelsestiden. Vi har fået en stemning af militant intolerance, som spiller en stadig større rolle. Det gælder om, at ikke noget af det, vi foretager os, er med til at give denne militante intolerance vækstbetingelser.

Hvordan sådan en udvikling kan foreløbe, det har vi set, ikke herhjemme, hvor vi stadig er sluppet nådigt, men så nær som på den anden side af Sundet, hvor man efter demonstrationerne imod tenniskampen mellem Sverige og Rhodes i Båstad har oplevet en lang række optrin, som må siges at være den optrapning af de politiske modsætninger, som kan blive så farlig. Det begyndte med en fredelig demonstration. Den blev suppleret af en alt andet end fredelig demonstration, som medførte kampe mellem denne demonstrantgruppe og politiet, og som i næste omgang medførte, at Båstads mere fredelige befolkning gik til angreb imod demonstranterne, forskelsløst imod de fredelige og de ufredelige demonstranter så nogenlunde ublandet. I næste omgang har vi jo set i svensk presse og i svensk offentlighed en mængde indlæg, som siger: demonstrationerne må forbydes, vi må have givet større magtbeføjelser til politiet, politiet må gribe endnu mere ind. Det sidste eller et af de sidste led er, at højreorienterede grupper er begyndt at kaste bomber imod en af de svenske Vietnamkomiteers kontorer, og at man har haft direkte overfald i den sammenhæng. Der er altså tale

[Poul Dam.]

om en gensidig ophidsning, hvor det fredelige og det ufredelige blandes sammen, og hvor man alt for let kommer i en situation, hvor ordenens opretholdelse står magtesløse.

De fredelige demonstranter i Båstad opførte sig ganske upåklageligt, så vidt man kan bedømme, men det er helt sikkert, at de af begivenhederne, af den lokale befolknings modreaktioner og af mange andre ting er blevet draget i en sådan retning, at det ikke er givet, at de næste gang vil være at finde blandt de fredelige demonstranter, og det er i sig selv en overordentlig farlig udvikling.

Over for denne problemstilling, hvor der er mange forskellige momenter, der spiller en rolle, nytter det kun lidt at lægge hele skylden på de uansvarlige smågrupper, som virker provokatorisk. Man kunne måske fortælle dem, at de skader de sager, som de hævder at ville støtte, i en helt fantastisk grad, at ingen formodentlig har gjort så meget imod en forståelse af Vietnamproblemet som de, der har lavet optøjer ved Vietnamdemonstrationerne, men jeg tror nu ikke, det hjælper så forfærdelig meget at sige det. Det er nu engang også sådan, at et ansvar må lægges på dem, der kan bære det; det må lægges på dem, som arrangerer demonstrationerne, og de må have al mulig hjælp, også fra politiets side, til at kunne gennemføre deres demonstrationer på fredelig og ordentlig måde. Og dermed er der altså også lagt et ansvar på politiet; alt, hvad der på nogen måde med mere eller mindre god vilje kan opfattes som provokationer, må undgås, først og fremmest for at ikke flere skal blive draget over i den indtil nu lille gruppe, som ikke vil acceptere de fredelige demonstrationer.

Jeg tror nok, at virkningen af, hvad der skete den 27. april i år, kommer til at ligne det, der skete efter Båstadbegivenhederne, hvor det er kommet tydeligere frem. Der er nogle demonstranter, som nok har følt, at de er blevet udnyttet til at fremme politiske formål, som ikke var deres, og det er naturligvis kun godt, hvis det kan undgå at skade arbejdet for de sager, som de i øvrigt ønsker at kæmpe for. Andre mennesker, også mange, der ikke deltog i demonstrationerne, er blevet mere

militante og føler et stærkere modsætningsforhold til politiet end før; det er i sig selv en ulykke, men det betyder jo også, at det øger risikoen for voldshandlinger i fremtiden. Og så er der altså nok en tredje gruppe, som vi her i landet endnu kun har mærket ganske sporadisk, men måske kan den hurtigt vokse sig stærk, nemlig en højreorienteret gruppe, som vil være villig til at bekæmpe de venstreorienterede med vold.

Bekendte, som har oplevet demonstrationer i Frankrig og England og andre lande, siger, at dér er man i og for sig lige så effektiv til at gribe ind, og man griber lige så gerne ind, men man gør det på en værdigere måde; man har måske noget mere træning, man har måske en bedre instruks til det, og derved kan man undgå, at demonstrationerne udarter for meget. Jeg tror i hvert fald, det er væsentligt, at man under fremtidige instrukser af politiet, måske under udarbejdelse af nye regler, er klar over, at der ved siden af formålet at opretholde ro og orden — og ingen skal være i tvivl om, at det er en væsentlig og vigtig sag — i selve politiets optræden er noget, som spiller en rolle for, hvorledes den politiske kamp vil udvikle sig, og at politiet har et meget stort ansvar for, at den kommer til at udvikle sig på en sund måde, at der ikke sker en optræning af den politiske kamps metoder. Jeg tror, at det i nogen grad vil være en nyorientering for nogle politifolk; jeg tror, mange andre politifolk har forstået det på forhånd, men jeg tror, det er vigtigt, at man er klar over disse sammenhænge og gør så meget som overhovedet muligt for at understrege dem og for, at politiet kan blive en positiv faktor i disse ting, og for, at mistilliden til politiet ikke vokser sig stærkere, men tværtimod mindskes.

Jeg tror i og for sig, at de synspunkter, som ligger bag det, jeg her har sagt, vil kunne få bred tilslutning her i folketinget, og jeg skal derfor tillade mig at fremsætte et forslag om motiveret dagsorden, hvori disse synspunkter er trængt sammen; forslaget lyder sådan:

„Idet folketinget konstaterer,

at retten til at afholde fredelige demonstrationer, hvorved der gives udtryk for

[Poul Dam.]

en bestemt stillingtagen til aktuelle udenrigspolitiske eller indenrigspolitiske spørgsmål, hører til de umistelige, borgerrettligheder i et folkestyret samfund, men at denne demonstrationsfrihed i den nuværende situation trues såvel af smågrupperes provokationer som af uklarhed i offentligheden om de gældende regler, opfordrer det justitsministeren til at gennemgå de gældende regler for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer med henblik på at sikre beskyttelsen såvel af demonstrationsfriheden som af den offentlige orden

og går hermed over til næste sag på dagsordenen.“

Første næstformand (Kaj Andresen): Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

K. Axel Nielsen: Demonstrationen foran den amerikanske ambassade for nu snart 3 uger siden har givet anledning til to spørgsmål og altså nu en forespørgsel til justitsministeren. Det er kun godt. Selve emnet demonstration og demonstranternes forhold til myndighederne er vel mere aktuelt end nogen sinde, og det vil kun have godt af at blive drøftet her i folketinget i den rolige og nøgterne ånd, der heldigvis plejer at præge vore forhandlinger.

I et demokrati hævdes det undertiden at argumentet i det talte eller skrevne ords klædning skal være det eneste redskab til udvikling af samfundet, til ændring af det bestående, og det må nok erkendes, at argumentet i et virkelig funktionsdygtigt demokrati er så langt det vigtigste, og at det bør være det overvejende redskab.

På visse stadier af samfundets udvikling må man imidlertid indrømme at det talte og skrevne ord ikke slår til. Den menneskelige træghed vil undertiden medføre, at der opstår spændinger mellem på den ene side den tilstand, der er opnået på traditionel vis, og på den anden side de krav om ændringer, som grupper af befolkningen, oftest præget af ungdommen, finder bør opfyldes, for at samfundet kan give mulighed for udfoldelse af nye tiders dynamik.

Netop på grund af den træghed, der præger ethvert samfund i ro, finder disse grupper, som menneskeheden på lang sigt står i gæld til, selv om deres samtidige sjældent erkender det, at fremskridtet eller det, de kalder fremskridt, har for trange kår, at udviklingen går for langsomt; de prøver derfor på utraditionelle måder at sætte skub i udviklingen, og en af måderne, en forholdsvis fredelig, er demonstrationen, der, når den kun er en demonstration, alene er en kraftig understregning af argumentet.

Men hvornår er en demonstration kun en demonstration? Erfaringerne viser, at demonstrationer en gang imellem, heldigvis ikke så tit, som nogen tror, har en tilbøjelighed til at udarte til voldsomhed, som regel i form af sammenstød med samfundets ordenshåndhævere, men undertiden også som sammenstød mellem forskellige yderliggående grupper, som vi så det før krigen. Når demonstrationer går over til voldsomheder, er de i et samfund som vort ikke egnede midler til at fremme udviklingen. I de fleste tilfælde tror jeg de i så fald i stedet for at understrege krav om ændringer overstreger dem.

Når der i den senere tid i forbindelse med en demonstration er sket sammenstød med politiet, er det så sikkert som amen i kirken, at der bagefter fremsættes beskyldninger om, at politiet har udvist brutalitet. Det sker, fordi det for en del af demonstranterne, ofte kun en lille del, er et af formålene med demonstrationen at skabe despekt for alle samfundets autoriteter. Politiet er den autoritet, demonstranterne møder, fordi politiet nu har fået pålagt den bestemte opgave at beskytte borgernes ejendom og sørge for, at bl. a. trafikken kan afvikles.

Det er ikke noget rart syn at se vold undertrykt med magt. Det kan ikke undgås, at fredelige demonstranter i trængslen får nogle af de knubs, som de ikke-fredelige har været ude om. Som det viste sig ved demonstrationen ved den amerikanske ambassade, kan det altså også ske, at en demonstrant bliver ramt af noget af det kasteskyts, som de ufredelige demonstranter var så rigeligt forsynet med. Om det var brosten eller en såkaldt molotovcocktail, ved jeg ikke, men den pågældende blev da fotograferet, og i første omgang fik politiet skylden for det skamferede ansigt, indtil

[K. Axel Nielsen.]

han, der øjensynlig har hørt til de fredelige demonstranter, forklarede sagens rette sammenhæng.

Jeg overværede ikke den demonstration, der har givet anledning til forespørgslen, men hverken presse, radio eller fjernsyn har beskyldt politiet for, at det startede voldsomhederne. Voldsomhederne begyndte efter de foreliggende oplysninger med, at der blev kastet sten, flasker osv. mod ambassaden og mod politiet, ligesom der blev etableret sit-downstrejke på gaden foran ambassaden for at stoppe færdslen og lægge politiets bevægelser hindringer i vejen. Efter min opfattelse kan det ikke bebrejdes politiet, at det i en sådan situation trækker stavene. Desværre kunne det ikke forhindres, at der blev forøvet hærværk på ambassaden for et beløb på ca. 40.000 kr., som staten, og det vil sige skatteyderne, skal betale.

Man skulle måske tro, at arrangørerne af en sådan demonstration godt vidste på forhånd, at der ville opstå voldsomheder med rudeknusning og sammenstød med politiet, men det behøver ikke at være tilfældet, i hvert tilfælde ikke for alle arrangørernes vedkommende. Man kan vel dårligt forestille sig, at arrangørerne af en i sit oplæg fredelig demonstration imod voldsanvendelse i Vietnam og andre steder vil bruge vold for at understrege deres synspunkter. Jeg har ingen personlig erfaring for, hvorledes demonstrationer bestemmes, planlægges og udføres, men meget taler for, at der blandt igangsætterne er personer, hvis hovedformål med en demonstration netop er at fremkalde sammenstød med politiet for at svække den anseelse og respekt, der heldigvis normalt står om dansk politi, og, som jeg sagde før, vel i virkeligheden mere for at nedbryde respekten for det i nogles øjne statiske samfunds autoriteter. Man kan for politiets skyld beklage, at det over for demonstranterne repræsenterer det samfund, som der demonstreres imod, og dermed bliver genstand for mange fredelige og hæderlige folks vrede. Det kan vel ikke være anderledes, det er nu engang politiets lod at forsvare samfundets yderste skanse.

Men da der nu er en anledning dertil, vil jeg gerne herfra rette en appel til demonstranterne: tænk på, at der er et menneske inden i uniformen, et menneske, som er

udvalgt og uddannet specielt til det hverv, han udfører for samfundet. Og én appel til, specielt rettet til dem, der ønsker at være med til at arrangere en fredelig demonstration: se medarrangørerne an, vær sikker på, at der ikke blandt dem er professionelle urostillere.

Endvidere: så længe politiet handler inden for den instruks, der gælder for dets optræden, handler det på samfundets vegne. Det betyder, at det i sidste instans er samfundets øverste instanser, regering og folketing, der har ansvaret for politiets handlinger. Justitsministeren har i besvarelse af et spørgsmål fra fru Lene Christensen her i folketinget den 2. maj i år oplyst indholdet af den instruks af 30. januar 1933, der gælder for anvendelsen af stavene. Jeg nærer ingen betænkeligheder, sådan som hr. Poul Dam, ved datoen den 30. januar 1933, i denne forbindelse. Siger datoen mig noget, er det blot det, at instruksen kan være givet netop dengang, fordi vi her ikke ville hjælpe de kræfter til magten, som syd for os bl. a. ved voldelige demonstrationers hjælp havde modarbejdet de demokratiske kræfter. Altså, selv om instruksen nu er 35 år gammel, kan jeg ikke se, at der er grund til at ændre den. Jeg ved, som det også nu blev bekræftet af justitsministeren, at denne instruks indtræder på politiskolen, således at de enkelte politibetjente skal vide, hvornår de må bruge stavene, og hvordan de må bruge dem. For at befri politiet for mistanke om, at de holder hånden over hindringen, og naturligvis også for at sikre befolkningen en fair behandling vil det være rigtigt at få etableret en orden, så klager over politiet ikke behandles af politiet.

Nu hører jeg af den oplysning, justitsministeren har givet, at man kan vente en betænkning fra det udvalg, der er nedsat til at undersøge dette spørgsmål, i løbet af sommeren, og jeg glæder mig til at se resultatet, når vi mødes igen i folketinget i oktober.

I øvrigt skal jeg kun gøre den bemærkning, at den dagsorden, som hr. Poul Dam har foreslået, kan jeg tilslutte mig. Socialdemokratiet vil stemme for den.

Poul Schlüter: Jeg vil gerne indlede med at takke justitsministeren for den redegørelse, han nu har givet her i tinget, og som

[Poul Schlüter.]

Jeg synes har skabt megen betryggelse omkring hans egen og justitsministeriets holdning til de spørgsmål, der nu er under drøftelse.

Det er naturligt også for min gruppe at slå fast under denne debat, at der i vort samfund skal være fuld ret til, at borgerne kan forsamle sig, og også fuld ret til, at de kan demonstrere fredeligt, og der skal også være fuld adgang til i vore dage at udfolde opfindsomhed, som kan føre til, at en politisk ytring eller en demonstration vækker opmærksomhed i offentligheden. Sådan har det altid været, sådan er det, og det skal der ikke ændres ved. Demonstrationsfriheden er et uundværligt led i et moderne folkestyre.

Men når det er sagt, vil vi også gerne føje til, at demokratiets og lovgivningens øvrige spilleregler også må følges. Anvendelse af vold mod personer eller ødelæggelse af værdier kan og må folkestyret ikke acceptere. Hvis man gjorde det, ville det indebære en betydelig risiko for, at vi skridtvis bevægede os tilbage til de former for politisk slagudveksling, der var så almindelige i vor verdensdel i 1930'erne.

Jeg vil derfor gerne slå fast, at selv den største overbevisning eller fanatisme omkring et standpunkts rigtighed kan ikke berettige til, at demonstranter anvender vold eller bryder de regler, som her i folketinget er fastsat med tilslutning i princippet af befolkningens store, overvældende flertal på valgdagen. Og det kan ikke hjælpe at lade sig presse væk herfra af en pression, som forsøges af nogle ganske få promise af befolkningen, som har opgivet at få succes på valgdagen eller igennem demokratiske ytringer i øvrigt. Jeg vægrer mig ved at tro, at ikke alle medlemmer af dette ting skulle være enige i denne opfattelse.

Vi har da også i årenes løb — ja, selv i den senere tid — oplevet adskillige politiske demonstrationer, som er forløbet fredeligt, ganske uden anvendelse af vold og uden ødelæggelse, men vi har også — især i den sidste

tid — oplevet farlige undtagelser fra denne regel. Det er, ligesom om et modefænomen, der har haft succes i sydligere europæiske lande, har bredt sig også til vore himmelstrøg. Om det nu kun er et modefænomen, kan vel kun fremtiden vise, men for mig at se er der i et demokratisk land noget uhyre farligt i den blanding af gøgl, af vold og politisk religiøsitet, som vi har oplevet eksempler på på det sidste. Enkelte af den sidste tids demonstrationer har jo haft en sådan karakter, at ligesom selve demonstrationens formål ganske er gået tabt; hvad det egentlig er, man har demonstreret for, har ikke mange hæftet sig ved, demonstrationens form har været det afgørende. Og man har ligesom et indtryk af, at adskillige af de dominerende blandt urostifterne slet ikke har bekymret sig om det faktum, at demonstrationens formål fortabtes, medens dens form blev hovedemnet. Det har ligesom været det antiparlamentariske træk i sig selv, som var målet. Jeg er glad for, at justitsministerens redegørelse har kunnet bekræfte, at der aldrig her i landet har været vanskeligheder omkring politiets indsats i forbindelse med demonstrationer, der har været lovlige.

Det er vist også berettiget at slå fast, at vi har en praksis i vort land for, at rammen for, hvad der er en lovlig demonstration, er uhyre vid. Det er jo praktisk taget alene de voldelige demonstrationer, som anses for at være eller rettere at blive ulovlige. Jeg tror også, man er nødt til at erkende, at det ligger i sagens natur, at politiets opgave under demonstrationer, der udarter voldeligt, er uhyre vanskelig. Det gælder jo ikke mindst, fordi der er grund til at tro, at et flertal af de demonstrerende ønsker, at demonstrationerne skal afvikles helt og fuldt fredeligt. Men derimod blandt de få — og det er formentlig de få — provokatører er der ønske om, og det er bevidst, og det er vel planlagt på forhånd, at volden og ødelæggelsen kommer frem i billedet. Og disse få provokatører, har jo initiativet i deres hænder. Og når så politiet må sætte ind for

[Poul Schlüter.]

at løse den opgave, politiet er betroet, kan det være svært at skelne mellem provokatørerne på den ene side og de øvrige, de fredelige demonstrerende, på den anden, og så skabes der en uheldig identifikation imellem de voldelige og de fredelige demonstrerende, som vel lige præcis er det, de voldelige folk er ude efter.

Men når man skal bedømme politiets holdning, også politiets holdning under den meget omtalte Vietnamdemonstration, for det var formålet, den 27. april, så er det efter min opfattelse helt afgørende, at selve demonstrationen forløb aldeles uden indgreb fra politiets side. Det var først efter demonstrationens afslutning, begivenhederne tog fart. Så kom de voldsomme provokationer, så fløj det i bogstaveligste forstand med kasteskyts gennem luften; brostenene, som jo er i bogstaveligste forstand dødsens farlige, blev for alvor indført den dag. Disse kastevåben blev rettet både mod politiet og mod bygninger. Og herefter opfordrede politiet 3 gange forsamlingen til at opløse sig, men forgæves. Først i denne sene fase måtte politiet gribe ind for alvor. Andet kunne vel heller ikke politiet gøre. Man kunne ikke, så vidt jeg kan bedømme det, forsvarligt have ventet indtil en endnu senere fase. At der under det håndgemæng, som denne dag fandt sted mellem så mange hundrede personer, kunne forekomme enkelte uheldige episoder — ja, det ligger jo i sagens natur, at det kunne umuligt undgås. Efter det, der er oplyst, kan jeg ikke se, at man med rimelighed kan kritisere politiet for dets holdning under denne demonstration.

Politiet har naturligvis brug for tillid fra befolkningens side. Politiet selv har brug for det, og den lovgivende magt har behov for, at denne tillid er til stede. Hr. Poul Dam var i sine to indlæg inde på dette spørgsmål, og hr. Poul Dam gav udtryk for, at politiet er symbolet på mistilliden til borgerne. Hr. Poul Dam sagde også, at politiet ikke kan blive populært. Og hr. Poul Dam føjede i sit andet indlæg til, at det er vist nytteløst at klage over overgreb fra politiets side. Hr. Poul Dam sagde også, at det var måske ikke rigtigt, at det var sådan, men folk havde i hvert fald det indtryk. Nu må jeg sige, at dette synspunkt, at det skulle være

nytteløst at klage, var dog ganske udokumenteret fra hr. Poul Dams side, og jeg synes i og for sig, det er beklageligt, at en udtalelse af den karakter fremkommer under denne debat.

Men jeg synes, der bag disse udtalelser ligger en meget, meget skæv grundindstilling over for politiets opgave. For politiets opgave her i landet er jo ikke først og fremmest at beskytte staten mod borgerne. Det er sandt for dyden ikke det, det danske politi bruger hovedparten af sin tid på. Det danske politis opgave er først og fremmest — og det bruger det sin tid på — at beskytte det helt overvældende flertal af befolkningen mod det heldigvis forsvindende lille mindretal, som er lovbrudere. Når hr. Poul Dam siger, at politiet ikke kan blive populært, så mener jeg, han tager afgørende fejl. Jeg tror, jeg har ret til at hævde, at det danske politi er populært hos langt, langt den største del af befolkningen, og jeg tror, det er rigtigt at sige det ved denne lejlighed. Der er et udmærket og naturligt tillidsforhold mellem det danske politi og langt, langt de fleste i vor befolkning. Om det er de 98 eller de 99 pct., kan naturligvis ingen påvise med sikkerhed, men jeg tror, vi kommer derop omkring.

Derfor noterede jeg også med stor glæde, at de eksempler, hr. Poul Dam fremførte for ligesom at demonstrere denne mistillid, for de flestes vedkommende var udenlandske. Vi hørte om Båstadeksemplet, som, bevares, er interessant, men jo dog ikke dansk, og vi hørte om udviklingen i den seneste tid i det sydlige Europa, men det er jo dog ikke i dette øjeblik direkte vort problem.

Jeg synes, hr. Poul Dam gjorde sig for store anstrengelser for at så en mistillid i forholdet mellem politiet og befolkningen, og jeg tror, at hr. Poul Dam ved at gøre det distancerer sig fra langt, langt de fleste i den danske befolkning. For hvordan ville mon befolkningen reagere, hvordan ville man mon bedømme politiet, hvis politiet undlod at beskytte over for voldelige demonstranternes angreb på person eller ejendom? Så tror jeg der for alvor ville blive et virkeligt mistillidsforhold.

Det er min opfattelse, at man med rette kan sige, at det danske politikorps er så civilt og så moderat i sin holdning og i sin

[Poul Schlüter.]
 adfærd, som man overhovedet efter sagens natur kan forlange. At skabe tillid mellem politiet og den promillestørrelse af befolkningen, som handler lovstridigt, det er vist for stor en opgave at stille sig, også for hr. Poul Dam.

Må jeg derefter vende mig til den dagsorden, hr. Poul Dam har foreslået. Det er mit indtryk, at denne dagsorden er ganske anderledes afbalanceret end den tale, hr. Poul Dam har holdt, og derfor må jeg da også sige, at jeg vil kunne anbefale dens vedtagelse. Denne dagorden siger jo for det første: folketinget fastslår befolkningens ret til at holde fredelige demonstrationer — og det kan jeg da tiltræde — og dernæst siger den, at smågruppers provokationer ikke må ødelægge denne adgang til frie, lovlige demonstrationer, og endelig siger den, at justitsministeren opfordres til at gennemgå de regler, der gælder for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer. Det sidste kan måske være nyttigt og naturligt på grundlag af de sidste ugers begivenheder. Jeg vil dog gerne for klarheds skyld have sagt, at hvis hr. Poul Dams tale var de uomgængelige præmisser for dagsordenen, som altså er konklusionen, så ville jeg vanskeligt kunne støtte den. Men det er altså heller ikke tilfældet. Hr. Poul Dams præmisser er jeg noget betænkelig ved, men dagsordenen i sig selv synes jeg er så tilpas afbalanceret, at det må være fornuftigt i denne situation, at folketinget vedtager den.

(Kort bemærkning)

Poul Dam: Jeg er ked af, at jeg har udtrykt mig så reflekteret, at hr. Poul Schlüter ikke helt har forstået, hvad jeg sagde. Jeg sagde nu meget og meget andet om politiet end det, hr. Poul Schlüter citerede, og der var i hvert fald én ting, som jeg absolut ikke sagde. Jeg sagde ikke, at det ikke kunne nytte at klage over politiet. Jeg sagde, at mange i den nuværende situation har den opfattelse, at det ikke kan nytte. Denne opfattelse har jeg ikke identificeret mig med, jeg har kun refereret den.

Id. Thyregod: Medlemmer af socialistisk folkeparti har rejst en forespørgselsdebat på grundlag af Vietnamdemonstrationen den

27. april i år og de episoder, som indtraf ved denne lejlighed ved den amerikanske ambassade. De tre spørgsmål, som er stillet i forespørgslen, er efter min opfattelse besvaret tilfredsstillende af justitsministeren i den redegørelse, han har givet over for folketinget i dag.

Ud over de lovbestemmelser, som justitsministeren nævnte, politiloven, retsplejeloven og straffeloven, finder jeg anledning til at fremhæve bestemmelsen i grundlovens § 79, som justitsministeren også var inde på, hvorefter borgerne har ret til at samle sig ubevæbnede; dette gælder også forsamlinger under åben himmel, dog at politiet har ret til at overvære disse forsamlinger og kan forbyde dem, når der kan befrygtes fare for den offentlige fred af disse forsamlinger.

Det er rigtigt, som det er blevet sagt, at grundlovens § 79 har været debatteret i den statsretlige teori; jeg vil gerne nævne, at professor Alf Ross i sin statsforfatningsret side 755 nævner, at også en i og for sig fredelig forsamling kan forbydes, hvis der udefra kan forventes en sådan fare for den offentlige fred. Men det er under alle omstændigheder helt givet, at en fare, der kommer indefra, fra medlemmer af denne forsamling, kan forårsage et forbud fra politiets side. Jeg går imidlertid ud fra, at justitsministeren er enig med mig i, at der skal ret meget til for på forhånd at forbyde en demonstration.

Jeg er sikker på, at de fleste i denne sal på et eller andet tidspunkt selv har deltaget i demonstrationer; for mit eget vedkommende husker jeg bl. a. demonstrationen mod antikomminternpagten under besættelsen. Det er et demokratisk gode, at forsamlingsfriheden er hjemlet i grundloven, at der er demonstrationsmulighed, og man vil da også se, at det er en af de rettigheder, der først suspenderes i diktaturstater. Jeg kan blot nævne forholdene i Grækenland, hvor forsamlingsfriheden er suspenderet.

Det farlige og det demokratisk uheldige sker, når demonstrationerne kombineres med vold o. lign. og det sker fra små gruppers side. Der går imidlertid over hele verden i øjeblikket en bevægelse såvel i øst som i vest, som gør det naturligt nøje at overveje disse spørgsmål. Ved et møde på Hindsgavl for nylig udtalte den svenske professor, dr. jur. Erik Anners i relation til dette spørgsmål, at fremtidens store politiske opgave bestod

[Ib Thyregod.]

i at finde politiske retningslinjer for bevarelse af vesterlandsk kultur og formulere dem, så ungdommen forstod det.

Såvel herhjemme som i udlandet har man set ekstraparlamentariske eller udenomsparlamentariske aktioner, som ud fra et demokratisk synspunkt er yderst betænkelige. Forbindelsen til velfærdssamfundet er vel nærliggende, men der bør også nævnes de lange linjer, der er mellem befolkningen og de folkevalgte, derunder folketingets medlemmer, og det bør også for politikere give anledning til overvejelse. At ungdommen viser interesse for politiske spørgsmål, derunder også udenrigspolitiske spørgsmål, kan kun være tilfredsstillende for os alle, men vold og selvtægt kan ikke anerkendes som demokratiske midler.

Ud over Vietnamdemonstrationen vil jeg gerne nævne den aktion, der for nylig blev gennemført af en lille gruppe af de psykologestuderende. For de studerende som helhed er det betænkeligt, og man burde nok fra denne gruppes side have overvejet det indtryk, en sådan aktion vil gøre på den øvrige del af befolkningen. De studerende har til løsning af de mange påtrængende opgaver også med hensyn til universitetsuddannelsen behov for sympati fra de øvrige befolkningsgrupper.

Om Vietnamdemonstrationen gælder også, at et lille mindretal ødelagde det for de øvrige, fredelige deltagere. Men voldsaktionen var forberedt på forhånd med brosten og på anden måde, og talerne og ledelsen kan ikke fritages for at bære ansvar herfor. Det var utvivlsomt nødvendigt, at politiet greb ind, men om andre metoder, f. eks. vandkanoner, fremtidig bør anvendes, kan vel overvejes. For fremtiden bør det også sikres, at urostifterne drages til ansvar erstatningsmæssigt. Det er ganske urimeligt, at statskassen gennem udenrigsministeriet alene skal dække de skader, som på denne måde opstår.

Episoderne ved demonstrationen er blevet beskrevet med stor ensidighed. På gågaden Strøget så man for nylig en række fotografier udstillet af unge, men de forestillede alle kun tilskadekomne demonstranter. Ingen fotografier af politifolk, der kom til skade, ingen af demonstranter, der øvede vold mod ambassaden eller på anden måde. Vi husker også alle det bekendte fotografi af en tilska-

dekommen — det er allerede blevet nævnt — der blev misbrugt over for offentligheden.

Alvorligere end dette er det imidlertid, at også et medlem af folketinget, fru Lene Christensen, på en yderst ensidig måde rejser spørgsmålet. Når fru Lene Christensen talte, som hun for nylig gjorde det her i folkettinget, om gennemprygling af demonstranter, som vi var vidne til den 27. april, og at dette ikke tjener til at bevare respekten for det danske politi, er det jo en mangel på objektivitet, som vi heldigvis sjældent træffer. Af et interview, som jeg for nylig har læst, med fru Lene Christensen forstod jeg, at det var af betydning for hende, at det var en socialdemokrat og ikke en venstresocialist, der rejste spørgsmålet, men også for de nyvalgte folketingsmedlemmer gælder det, at lidt besindighed ikke er af vejen.

Jeg kan derimod være helt enig i de synspunkter, som hr. Per Hækkerup den 1. maj i år ved et møde gav udtryk for vedrørende demonstrationen, om betydningen af fredelige demonstrationer, og i de synspunkter, han fremdrog vedrørende det vagtværn, som jeg senere skal komme tilbage til.

Jeg er også enig i de synspunkter, som hr. K. Axel Nielsen i dag har anført vedrørende demonstrationsspørgsmålet.

Hr. Poul Dam har på en noget ensidig måde behandlet de spørgsmål, som vi her drøfter. Jeg skal blot nævne en enkelt ting, nemlig dette, at hr. Poul Dam mente, at det måtte betragtes som et sygdomstegn, at der kun var kommet få klager over politiet ved den pågældende lejlighed. Jeg tror, at hvis der var kommet mange klager over politiet ved den pågældende lejlighed, så ville det også være blevet betragtet som et sygdomstegn. Nu har vi kun fået ganske få klager, og nu bliver også dette betragtet som et sygdomstegn. Jeg tror, vi med disse synspunkter kommer lidt for langt ud; det, som må være det afgørende, er det, som foreligger for myndighederne, nemlig at der kun i to tilfælde har været klaget over politiet, og at der intet erstatningskrav er blevet rejst.

Formålet med de voldelige aktioner er efter min opfattelse at skabe mistillid til autoriteterne og særlig til politiet, til domstolene og til folketinget. Og hertil tjener i særlig grad omtale af demonstrationer eller af disse aktioner i presse, radio og fjernsyn. Netop derfor bør man fra disses side, såvel

[Ib Thyregod.]

fra presse som fra radio og fjernsyn, være agtpågivende og ikke ensidigt ud fra et aktualitetssynspunkt, som vi naturligvis alle forstår, overvurdere disse aktioner, men bedømme dem som det, de er, et lille mindretals forsøg på at nedbryde bestående demokratiske institutioner.

Programchef Hans Jørgen Jensen fra fjernsynets aktualitetsafdeling har, som det er blevet meddelt, planlagt en udsendelse om disse vigtige spørgsmål i slutningen af måneden, radioens og fjernsynets behandling af demonstrationer, hvilken betydning det har, og hvilken virkning det har. Men det er også naturligt, at dette spørgsmål drøftes f. eks. i radiorådet.

Vi har i den sidste tid hørt en række forskellige udtalelser om det vagtværn, som demonstrationslederen, hr. Sand, vil etablere. Hr. Per Hækkerup har i den 1. maj-udtalelse, jeg nævnte før, vendt sig mod dette vagtværn, og jeg er ganske enig i de udtalelser, som her er fremsat. Uanset om dette vagtværn er bevåbnet eller ikke, og uanset hvad dets formål er, må det betragtes som uheldigt, at der oprettes et sådant uautoriseret vagtværn, og jeg mener derfor, at justitsministeren bør overveje et forbud mod oprettelsen af et sådant uautoriseret vagtværn. Det er politiet, der efter retsplejeloven har til opgave at sørge for ro og orden, og ikke andre mere eller mindre autoriserede vagtværn.

På et enkelt område er der efter vor opfattelse behov for en reform; det er et spørgsmål, som allerede har været fremdraget i debatten, og som også justitsministeren har været inde på. Efter gældende regler skal eventuelle klager over politiet behandles af politiet. Med andre ord, hvis der kommer en klage over en polititjenestemands adfærd i en enkelt sag, så behandles denne sag af andre politiembedsmænd. For ca. 1½ år siden rejste jeg dette spørgsmål og rejste spørgsmålet om gennemførelse af en auditorordning tilsvarende den, der gælder for militæret eller f. eks. for statsbanerne, hvor vi jo har auditører, som det vil huskes fra den sag, vi nylig har drøftet i forbindelse med lyntogskatastrofen. En uafhængig instans bør, også af hensyn til politiet selv, ind i billedet. Der blev, som det blev oplyst af justitsministeren, nedsat et udvalg til under-

søgelse af disse spørgsmål, og jeg håber, at den betænkning, som vil komme til at foreligge i sommerens løb, vil give anledning til gennemførelse af et forslag herom i folketinget.

Herudover kan der være grund til at foretage ikke en revision, men en gennemgang af de gældende regler om politiets optræden i forbindelse med demonstrationer. Det er naturligvis rigtigt, som det er blevet fremhævet, at visse af disse regler er temmelig gamle, og man kan naturligvis derfor overveje, om de i alle henseender er tilfredsstillende. Vigtigt er det imidlertid, at disse regler gøres bekendt for befolkningen, og justitsministeren har jo også i sit indlæg i dag nøje gennemgået disse regler og dermed gjort sit til, at de gældende regler er bekendt for befolkningen; dette har naturligvis væsentlig betydning med henblik på fremtidige situationer af lignende art som Vietnamdemonstrationen for nylig.

Jeg skal senere vende tilbage til spørgsmålet om det dagsordensforslag, som er fremsat af hr. Poul Dam.

Samuelson: Jeg vil gerne takke justitsministeren for den meget udførlige redegørelse for de regler, der findes i forbindelse med demonstrationer. Jeg var glad for at høre, at af det store antal demonstrationer, der har været afholdt i de senere år, er der kun 11, der har givet anledning til uroligheder.

Også jeg bed mærke i datoen for cirkulæret om stavens anvendelse, nemlig den 30. januar 1933. Men jeg er måske ikke helt af samme opfattelse som hr. Poul Dam. Jeg synes, at det mådehold, der går igennem dette cirkulære, tjener den daværende justitsminister til ære — nu ved jeg udmærket godt, at den daværende justitsminister var C. Th. Zahle. Når jeg tænker på, at det er udstedt ganske få timer før Hitler overtog magten i Tyskland og på en dag, hvor man vidste, at folketinget stod over for en af de største lovgivninger i dette århundrede, nemlig Kanslergadeforliget, og at der ville komme demonstrationer af uanet størrelse her foran Christiansborg, så synes jeg, at det er præget af besindighed.

Må jeg dernæst sige, at når man læser avisreferaterne i forbindelse med den Vietnamdemonstration, der fandt sted den 27.

[Samuelsen.]

april, så forekommer det mig, at der har været lidt for mange billeder af den person, som fik en brosten i hovedet, og hvor det altså senere blev opklaret, at det var ikke en politibrosten, eller det var ikke en politistav, der havde frembragt dette sæbeøje. Der er et andet billede, som har været fremme i visse aviser. Det viser en politibetjent uden hjelm, som bliver slået oven i hovedet af en demonstrant med en plakatstav.

Jeg tror, at langt de fleste, der har deltaget i denne Vietnamdemonstration, har været fredelige borgere, som har ønsket at give deres sympati for Vietnam til kende, men jeg vil mene, at det, som har været det ulykkelige i hele denne udvikling, er, at man ikke er gået hjem efter demonstrationens ophør, men at man er begyndt at provokere. Og jeg må sige, at når man læser om den, det gik værst ud over, nemlig en ung dame, som blev slået med en stav og fik beskadiget sin nyre, så lyder det jo ganske ejendommeligt, at hendes ophidselse gav sig udslag i, at hvor slaget bølgede frem og tilbage, begyndte hun på det, som med et moderne udtryk hedder en sit-down. Det kan vist ikke være det rigtige tidspunkt at begynde på den slags ting.

Jeg tror, at det danske politi stort set løser sine opgaver i forbindelse med demonstrationer på en udmærket måde. Det er jo egentlig ganske ejendommeligt at se den forskel, der er i opfattelsen af politiet på de to sider af Valby Bakke, for jeg vil sige, at i mange danske provinsbyer er politiet måske ikke populært, men når det ikke er populært, så er det, fordi folk siger: hvorfor er der ikke nogle flere betjente på gaderne? Hvorfor kan vi ikke komme til vores fodboldkamp på en fornuftig måde, hvorfor er der ikke nogle politibetjente, som kan sørge for at regulere færdslen?

Det værste, der skete i forbindelse med Vietnamdemonstrationen, var efter min mening de udtalelser, som lederén, Otto Sand, fremførte nogle dage efter, da han udtalte, at der skulle etableres et vagtværn. Et sådant vagtværn må uundgåeligt lede vore tanker tilbage til 1930'erne. Men næsten endnu værre var, synes jeg, den lille episode, som ikke har været omtalt, men som fandt sted i tirsdags uden for Hareskov skole, hvor en politiasistent afholdt et møde for at

orientere om hjemmeværnets politikompagnier. Man kan være enig eller uenig om, hvorvidt hjemmeværnet skal oprette politikompagnier, men mens de sidder i denne forsamling, bliver der hældt noget salmiakspiritus ind ad vinduerne, som tillige bliver knust, og mens dette foregår, går demonstranter ude foran skolen med løbesedler, hvorpå der ifølge Informationsreferat i går stod:

„Ved den store Vietnamdemonstration den 27. april havde politiet ved en strategisk placering af betjente forberedt den nedslagning af demonstranterne, der fandt sted. En voldsom reaktion over dette har skræmt politiet, hvorfor det nu søger støtte i militante kredse i stedet for i befolkningen.“

Disse toner kan jeg absolut ikke acceptere, og dobbelt betænkelig blev jeg, da jeg fik at vide, at man tænkte på at arrangere en demonstration i pinsen, hvor der skulle sættes et vagtværn ind på motorcykler samt med knipler. Derfor glæder det mig meget, at jeg i dag har fået at vide, at de politiske ungdomsorganisationer har gjort opmærksom på, at hvis det bliver tilfældet, agter de ikke at deltage i en sådan demonstration. Det er oven i købet udtalt, at de mennesker, som ud over politiet skal opretholde ordenen, skal sørge for, at demonstrationen foregår roligt og fornuftigt, og at alle aggressive demonstranter vil blive forhindret i stormløb mod politiet. Det vil der oven i købet komme løbesedler om. Det synes jeg lyder særdeles fornuftigt, og af hensyn til hele denne diskussion omkring demonstrationerne håber jeg, at pinsedemonstrationen må få et værdigt forløb.

Med hensyn til det stillede dagsordensforslag er jeg af den mening, at vi kan anbefale at stemme for det.

Hanne Reintoft: Da grundloven i 1848 kom til verden, var det jo ikke uden besvær, og før dens vedtagelse var der også langvarig utilfredshed i befolkningen. De dengang vedtagne frihedsrettigheder blev også til netop ved, at befolkningen ved demonstrationer og møder, f. eks. Casinomøderne, krævede at få disse rettigheder. De henvendte sig til kongen og bad ham ikke drive dem til „fortvivlelsens selvhjælp“. Så diskussionen om berettigelsen af udenomsparlamentarisk virk-

[Hanne Reintoff.]

somhed er altså ikke så ny og overraskende, som nogle ynder at gøre den til i almindelig forargelse over tiden og ungdommen. Dengang har der sikkert også været en sort reaktion, der påstod, at det bare var vold, gøgl og politisk religiøsitet; den slags er der altid.

Men dengang — det var selvfølgelig heller ikke i NATO- og kartotekstider — forstod man selv om man havde været længe om at indse det, at man måtte prøve på at forstå i stedet for at knægte. Vi fik pressefriheden, der desværre er blevet noget af en torso, fordi der skal penge til for med chance for succes at drive pressevirksomhed. Det har også her i landet medført, at pressen kun giver udtryk for en ganske lille del af befolkningens synspunkter, hvorimod det store flertal er henvist til at sluge aviserne råt eller prøve at overtale mindretallets presse til at tolke eller misfortolke deres synspunkter, alt efter hvad pressen finder opportunt. For at befolkningen også uden at have adgang til den eksisterende presse skulle kunne ytre sig, kritisere eller foreslå ændringer i samfundets gang, grundlovssikrede man dengang forsamlingsfriheden og sørgede ganske rigtigt i politiloven i 1863 for, at det blev pålagt politiet at sikre borgerne denne form for ytringsfrihed.

I den senere tid har vi set beklagelige angreb på denne helt fundamentale ret. Den nuværende finansminister søgte i november sidste år at få den daværende justitsminister til at forbyde visse former for demonstrationer. Det drejede sig om demonstrationer uden for ambassaderne. Efter en demonstration uden for den græske ambassade i august 1967 fik vi en efter nogle juristers mening grundlovsstridig dom, og i den sidste tid har vi set politiet udvise en adfærd, der efter de foreliggende fortolkninger af grundloven må anses for absolut i strid med lovens tanke.

Nu er hændelser i strid med grundloven jo set før i dansk politisk liv, men det er dog et stort ansvar at bære. Det burde være et større ansvar end det, nogle unge mennesker pådrager sig ved at overtræde politivedtægten og sætte sig på kørebanen, men det er noget, der i dagens samfund kan medføre, at politiet sørger for alvorlig legemsbeskadigelse med risiko for invaliditet til følge. Det indskærpes i øvrigt af justitsministeriet politiet i givet fald at slå på ryg,

arme og ben. Jeg vil gerne spørge, om man vil indskærpe, at man ikke slår efter hoved- og nyreregion. Det er unægtelig en alvorlig sag at slå folk invalide, og jeg håber også, at de mennesker, der her står og snakker om vandkanoner, egentlig ikke er helt klar over, hvad det er, de taler om.

Vi er vel her i landet endnu ikke derhenne — det vil jeg også gerne have et svar på fra justitsministeren — hvor man kunne tænke at bruge giftgas. (*Munterhed*). Ja, ja, vi har dog set det i Frankrig, og jeg har ikke set nogen officielle protester, heller ikke fra regeringens side.

Jeg vil godt her trække nogle principielle linjer op om fortolkningerne af grundloven. Justitsministeren har citeret grundlovens § 79. Bestemmelsen må tolkes derhen, at man ikke har ret til at afholde et hvilket som helst møde, f. eks. et bal eller sådan noget, på Rådhuspladsen, men at formålet skal være at give udtryk for en idé af politisk, religiøs eller filosofisk art, ligesom man må henlede opmærksomheden på visse befolkningsgruppers levevilkår og økonomiske vilkår.

Samtidig må det understreges, at juridiske eksperter har fortolket begrebet „fare for den offentlige fred“ meget vidt. Lad mig her til beroligelse for forsamlingen understrege, at de juridiske professorer, jeg vil anføre, absolut ikke har været at finde i de venstreorienteredes kredse.

Professor Poul Andersen siger:

„Det følger af forsamlingsfrihedens grundidé, at en forsamling ikke kan anses for farlig, blot fordi der i forsamlingen med større eller mindre tilslutning rejses kritik mod regeringen eller bestående samfundsforhold. Dette gælder selv om der agiteres for politiske anskuelser, som, hvis de kunne påregne væsentlig tilslutning, ville frembyde samfundsfare, f. eks. den anskuelse, at der i visse tilfælde bør ydes modstand mod politiets lovlige fremfærd, når dog fremsættelsen af en sådan anskuelse må påregnes at blive et slag i luften.“

Må jeg for egen regning tilføje, at den dag en samfundsændring vil møde flertallets tilslutning, må det jo blive politikernes opgave at vurdere denne situation rigtigt efter demokratiets spilleregler. Det siger i hvert fald sig selv, at formel ret til kritik ikke ville

[Hanne Reintoft.]

være meget værd, hvis den kun måtte bestå i tilslutning til eller i kryben for det bestående.

Det er altid af eksperter blevet anset for utvivlsomt, at ikke alene møder, men også organiserede optog hører ind under grundlovens beskyttelse. Jurister har jo adskillige steder sondret meget skarpt mellem opløb og forsamlinger, og jeg kan slet ikke forstå, at netop justitsministeren står og blander bestemmelserne om disse ting sammen. Men det må understreges, at fare for den offentlige fred ikke kan tolkes lig med det at holde orden.

Den afdøde professor Berlin, som ingen vel i hvert fald vil regne for frisindet, skriver, at politiet ikke kan forbyde en forsamling, fordi det på forhånd frygter for måske ikke at kunne opretholde ordenen, hvilket nok er værd at bemærke sig i den nuværende situation. Dernæst siger han, at det utvivlsomt må kræves, at det er fra selve deltagerne i den offentlige forsamling eller det offentlige optog, at faren for den offentlige fred skal trues, mens det ikke kan være nok, at det muligvis kan frygtes, at urostittere udefra vil overfalde den lovlige forsamling og derigennem skabe fare for den offentlige fred. Så ville det faktisk kunne blive urostitterne her i landet, der bestemte, om lovlige forsamlinger under åben himmel måtte afholdes. Jeg kunne her spørge justitsministeren, om han føler sig overbevist om, at der ikke også har været udefra kommende og de sidste tiders demonstrationer fjendtligt sindede urostittere med i den sidste tid.

Politiet har jo ret til at overvære en forsamling for at holde orden og sikre demonstrationsretten. Man skal altså meddele politiet, at man vil demonstrere. Gør man det ikke, så overtræder man politivedtægten, men man mister ikke sin grundlovgivne ret til at forsamles uden tilladelse.

Politiet kan f. eks. af trafikensyn forlange ændringer af selve mødestedet, når demonstrationen er anmeldt, men politiet har ikke ret til at henvise demonstrationen til et andet sted, hvor den er værdiløs. Vil man demonstrere på Rådhuspladsen, kan politiet forlange, at det ikke sker i gadekrydset, men ikke, at man skal flytte et af-sidesliggende sted hen, selv om man har forsøgt det, f. eks. ved en episode i Odense.

Det turde ligge helt klart, at man ikke kan henvise demonstrationer foran ambassader til at foregå steder, hvor de vil miste deres mening, og jeg kan ikke forstå, at man overhovedet kan rejse problemet her.

Det må altså igen slås fast, at man har ret til at demonstrere og man har ret til politiets beskyttelse. Og man kan antagelig heller ikke rejse tvivl om, at befolkningens ytringsfrihed er vigtig i et land, der kalder sig demokratisk, selv om vi i dag har set enkelte anfægtelser af det, f. eks. at man ikke skulle kunne udsende i radioen, hvad der skete på en sådan demonstration.

Personlig forstår jeg ikke, at man ikke prøver at lytte til, hvad der sker i den befolkning, man er sat til at lede, i stedet for at forarges og stadig søge at imødegå det, der udtrykkes, lige til lovens grænse, kun med en hårfin balance.

Det sker da, at demonstranter går for vidt, men også i så fald er det vel værd at lytte til, hvad der er i vejen, og hvorfor nogle befolkningsgrupper er så utilfredse. Det er ikke nogen ros til en regering, at store befolkningsgrupper er utilfredse.

Der er i dag spurgt, om forholdsordrerne er overholdt. Det skulle de jo gerne være, men sagen er jo, at hvis politiets adfærd skete efter en ordre ved demonstrationen den 27. april, må det frygtes, at man er ved at sætte sig ud over grundlovens demonstrationsret. Var det ikke en ordre, må de pågældende jo drages til ansvar, og jeg vil gerne spørge justitsministeren om en helt konkret ting. Ministeren gennemgik jo nemlig ganske minutløst det cirkulære, der af justitsministeriet er sendt til politiets ledere om brug af stavene. Han glemte dog en enkelt ting, nemlig den sidste bestemmelse om, at ved enhver brug af politistaven skal vedkommende polititjenestemand afgive skriftlig melding til sine foresatte, ligesom indførelse desangående skal ske i tjenestebogen. Kan jeg få ministerens ord for, at enhver brug af politistaven den 27. april er fuldt korrekt rapporteret og indført i denne tjenestebog? Og hvordan forholder det sig i denne sag med lov om partsoffentlighed? Kan man få adgang til at se denne korrekte notering af enhver brug af stavene?

Det var ikke nogen lys dag for dansk demokrati den dag; man kunne passende citere Albert Camus: „Man starter med at vinde et

[Hanne Reintoft.]

demokrati og ender med at oprette et politi.“

Med hensyn til det af hr. Poul Dam fremsatte dagsordensforslag må jeg for det første sige, at endnu er vi jo ikke kommet så vidt, at det er nødvendigt at stå og vedtage grundlovens bestemmelser en gang til. For det andet er vi ikke interesseret i at hænge unavngivne smågrupper ud, og for det tredje er det jo ganske tydeligt, at politiets adfærd er skærpet så alvorligt under denne minister og denne regering, at vi ikke kan have nogen som helst tillid til, at en revision af reglerne skulle varetage grundlovens bestemmelser bedre. Dagsordensforslaget er enten intet sigende, eller også er det egnet til misbrug, hvorfor vi vil undlade at stemme om det.

Otto Mørch: Jeg tror, vi er mange i dette høje ting, i denne lovgivende forsamling, der særlig efter fru Hanne Reintofts indlæg er ret stærkt interesseret i at få slået fast over for befolkningen, at netop medlemmerne af denne lovgivende forsamling naturligvis må være dybt interesseret i, at de love, som vi laver, overholdes, og derfor også må være interesseret i, at den institution, politiet, som man har udrustet som samfundets ordensmagt, som man har givet beføjelser til opretholdelse af ro og orden, og som man har givet beføjelser til at påse, at love og vedtægter efterleves, at netop denne institution så også får mulighed for at løse sine samfundsvigtige opgaver. Naturligvis skal dette arbejde udføres inden for de givne rammer for politiets virksomhed, det gælder ikke mindst — det vil jeg gerne understrege — reglerne for magtmidlernes anvendelse, og politiet må naturligvis affinde sig med fuld offentlighed under sit arbejde. Trædes der ved siden af, går der videre i anvendelsen af magtmidler, end den enkelte situation kræver og fordrer, ja, så må naturligvis enhver polititjenestemand stå til ansvar for sine handlinger. Sådan har det altid været, og sådan bør det fortsat være i et demokratisk retssamfund som vort.

Da jeg har erfaring både som demonstrationsdeltager og som polititjenestemand, vil jeg gerne knytte et par bemærkninger til dagens debat om demonstrationerne.

Den aktuelle situation med de mange demonstrationer, hovedsagelig vel på udenrigspolitisk baggrund, har vist mig, at særlig ungdommen tilsyneladende har behov for demonstrationer som politisk udtryksmiddel, men der er dog også mange unge, som finder, at der er mere effektive veje at gå for at blive hørt. Jeg vil gerne sige, at det er i orden, at man bruger demonstrationsformen, og jeg skal som tidligere ret ivrig demonstrationsdeltager gerne erkende, at en demonstration kan være en meget markerende udtryksform, der kan samle interesse og samle tilslutning. Men en demonstration kan også virke stik modsat sin hensigt i samme øjeblik, der tages ulovlige midler som hærværk, vold mod tjenestemand og lignende i anvendelse.

De store arbejderdemonstrationer, som man kendte under massearbejdsløshedsperioderne, var velorganiserede til trods for den naturlige bitterhed, der gjorde sig gældende blandt de arbejdsløse. Mange af dagens demonstranter kunne efter min mening lære demokratiske demonstrationsformer af den tids demonstranter. Gik man over strengen, tog man den fulde konsekvens heraf uden at kny, man var ikke så pivet dengang, og datidens demonstranter erkendte, at politiet naturligvis måtte gøre sin pligt som ordensmagt, hvis ikke alt skulle ende i kaos. Man vidste også blandt disse demonstranter, at mange af politifolkene havde stor sympati med demonstranternes sociale krav.

For mange arbejderdemonstrationer har det været karakteristisk, at demonstrationernes værdige forløb helt afhæng af demonstrationsledernes myndighed og demokratiske ansvarsfølelse. Det var vel i 1956, at et medlem af det høje ting lige herudenfor sendte en titusindtallig skare hjem i ro og orden; ved denne demonstrations leders i alt fald aktuelle myndighed lykkedes det at gennemføre en massedemonstration helt

[Otto Mørch.]

uden politiets indblanding. Der er noget at lære for dagens demonstrationsledere.

Det er vel almindelig erkendt, at dansk politi er et såre fredeligt civilt ordenskorps, der i sin skoling, i sin uddannelse til at klare de mange forskelligartede situationer, som opstår mellem borgere og politi, lægger vægt på en vejledende og forstående behandling. Det aktuelle billede og det reelle billede af den danske polititjenestemand er derfor ikke en hjelmklædt, pistol- eller stavbevæbnet politisoldat, men oftest en venlig, ja, ligefrem hyggelig tjenestemandstype, som man møder i hverdagen, og som hjælper os med mange af hverdagens problemer — og jeg siger: heldigvis for det.

I mange situationer, når det drejer sig om alvorlige forbrydelser som drab og under vigtige efterforsknings- og eftersøgningsarbejder, er der heldigvis stor forståelse for politiets arbejde, en forståelse, der ofte knytter politi og borger stærkt sammen i et vigtigt samarbejde, en forståelse, der også knytter politi og presse sammen i vigtigt fælles arbejde under forbrydelsers efterforskning. Men når det som i den sidste tid har udartet sig til ulovlige demonstrationsformer med udøvelse af hærværk mod fremmed ejendom, med brug af farlige kastevåben, har det jo desværre vist sig, at der ligesom er gået skår i det gode tillidsforhold mellem politi og borger — skår, der desværre kan afsvække det positive samarbejde under alvorlige forbrydelsers efterforskning.

Jeg vil gerne fra denne talerstol udtrykke en forhåbning om, at det må lykkes for de sunde demokratiske kræfter blandt tidens demonstranter at finde en demonstrationsform, der tilgodeser den demokratiske ansvarlighed, som jo er det bedste middel til at vinde gehør og vinde tilslutning til sine synspunkter. Det kræver først og fremmest ansvarlige og myndige ledere og i alt fald ikke ledere, der selv provokerer til ulovligheder.

Må jeg afrunde mine bemærkninger med en kort omtale af forholdet mellem politi og presse.

Jeg har altid erkendt, at journalistik skal være engageret, det gælder i dagspressen som i radio og TV. Men engageret journalistik behøver ikke at være ensidig som den reportage, TV-Aktuelt bragte fra den sidste

store demonstration foran den amerikanske ambassade. Man må nok spørge, på hvilken baggrund man som seer skal bedømme en demonstrations forløb, når man blot så billeder af politi i aktion mod demonstranterne og ikke et eneste billedglimt af, hvad der var gået forud. Ja vel, det er engageret journalistik, men det er efter min mening i alt fald ikke dækkende journalistik. Fjernsynet går i dag ind i vor daglige tilværelse som et meget stærkt kommunikationsmiddel, og fjernsynet kan derfor også være af uvurderlig betydning for moderne politiefterforskning; men modsat kan fjernsynet altså også være med til i et retssamfund som vort at nedbryde et godt og nødvendigt tillidsforhold mellem politi og borger og dermed også mellem politi og presse. Forhåbentlig lykkes det at genskabe et godt forhold mellem borgere og politi. Dagspresse, radio og fjernsyn må bære deres store ansvar herfor. Jeg håber, de lever op til det.

Bundgård: Da jeg hørte justitsministerens bemærkninger her i dag, kunne jeg ikke dy mig for at komme herop for at stille et supplerende spørgsmål til det, vi diskuterede under en spørgetid her tidligere.

Justitsministeren siger, at man kan jo bare klage over den enkelte politibetjent. Men så vil jeg gerne have at vide: når vi ikke kan få nogle midler, f. eks. nummerskilte eller noget andet, til at identificere disse politibetjente, hvordan er det så muligt at klage over dem, hvordan skal vi finde de mennesker? Det er jo umuligt i sådanne situationer at kende forskel på mennesker i ens uniformer. Jeg vil gerne have en vejledning i, hvordan det skal lade sig gøre at finde frem til de personer, man skal klage over.

For øvrigt vil jeg også sige med hensyn til dette med, at man kan opfordre en politibetjent til at give sit nummer og sin charge, at jeg personlig har været i den situation, at jeg under en fredelig demonstration, hvor en politibetjent efter min mening forløb sig, gik hen til ham og bad om at få hans nummer, og han sagde, at det ville han ikke give mig, så dér stod jeg i en lidt vanskelig situation. Jeg havde ikke noget fotografiapparat i lommen, så jeg havde altså ikke nogen mulighed for at identificere den pågældende mand, og begivenhederne gik ret hurtigt, så jeg kunne ikke sådan blive stående og holde

[Bundgård.]

fast i frakkeskøderne på ham for at identificere ham. Man kan altså som almindelig civil borger komme i lidt vanskelige situationer af og til.

Jeg vil også godt sige, at jeg har overværet adskillige demonstrationer, hvor ikke en eneste af dem, der deltog i demonstrationen, har løftet så meget som en finger mod politiet, men alligevel har politiet grebet til knipler og den slags midler. Det er en kendsgerning, som man ikke kommer uden om.

Jeg kan nævne et andet konkret tilfælde, hvor nogle sikkert vil sige, at episoden skyldtes, at man brugte visse ulovlige midler. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at det er ulovligt at sætte sig ned på en gade. På den anden side er det vel ikke en forbrydelse i stil med at kaste brosten i hovedet på politibetjente og den slags ting. Hvis de mennesker, som sætter sig ned på en gade, ikke rører en finger og ikke på nogen måde anvender voldelige handlinger over for politiet, er det så berettiget, at politiet giver sig til at slå løs på dem med knipler og trække rundt med dem, rive deres tøj i stykker og sådan noget?

Det sidste foreligger der dokumentation for, idet det meget kritiserede fjernsyn i det pågældende tilfælde — det var ovre i Sdr. Omme i Jylland — optog en scene, hvor den i hvert fald sådan rent legemligt uhyre fredelige Carl Scharnberg simpelt hen fik revet sin frakke i stykker af en politibetjent. Det kunne man se på fjernsynsfilmen, og jeg stod selv ved siden af og så det, og han havde ikke rørt en finger, han havde ikke gjort nogen som helst tilnærmelse til nogen politibetjent; han kunne ikke engang komme til at sidde ned, for politiet gav sig til at rive hans frakke i stykker, inden han nåede så langt. Jeg vil altså godt vide, hvordan man egentlig skal klare sådanne ting.

Jeg vil også gerne sige, at jeg er i hvert fald personlig lidt bekymret ved udformningen af dette dagsordensforslag, fordi det jo mange gange netop er politiet, som i kraft af en lidt uheldig optræden tvinger disse provokatoriske smågrupper frem. Jeg tror, at de uheldige episoder, der er sket foran den amerikanske ambassade, hænger sammen med noget, der har hobet sig op gennem lang, lang tid herhjemme, hvor der efterhånden er skabt en sådan stemning

over for politiet, at man fra visse små grupper af provokatører har fundet ud af, at nu skulle der gås til sagen. Jeg vil gerne være med til at tage afstand fra de folk, men jeg tror ikke, det er dem, der har hovedansvaret; de, der har hovedansvaret, er det politi, som ikke har forstået at optræde tilstrækkelig besindigt i tidligere situationer. Og jeg tror bestemt ikke, det virker afkølende på demonstranter, at man måske en skønne dag går hen og anvender vandkanoner imod dem. Tværtimod, den slags metoder tror jeg er opildnende.

Morten Lange: Der har med god grund været talt en væsentlig del om det, skal vi sige mere ubehagelige erfaringer, man har haft med demonstrationer i den senere tid. Jeg synes, det kunne være nyttigt i denne debat, hvor der foreligger et dagsordensforslag, som understreger det lovmædholdelige og det demokratiske vigtige i, at man oprettholder retten til demonstrationer og beskytter den, at understrege, at demonstrationer har i sig i virkeligheden en ganske betydelig mulighed for at sætte demokratisk aktivitet i gang. Jeg vil blot nævne — det har været nævnt i en bisætning af en tidligere ordfører — de studenterdemonstrationer, vi har set herhjemme for nylig. Man kan diskutere, om formen har været smuk eller klog, men man må i hvert fald være klar over én ting, og det er, at disse demonstrationer er blevet fulgt op af en demokratisk aktivitet, som jeg selv anser for at være overordentlig betydningsfuld, og som jeg mener i virkeligheden har været ulemperne værd. Demonstrationer kan være af ganske ubetinget og kraftig værdi for et demokrati, og jeg håber, at vi må få en atmosfære at gennemføre dem i, som gør, at de kommer frem med deres fulde værdi.

I samme forbindelse har vi jo også gjort andre erfaringer. Det var jo ikke altid studenter, der er de mest fredelige mennesker på jorden, og vi havde som bekendt en ganske stor demonstration på Frue Plads. Et af de karakteristiske træk ved denne demonstration var, at man skulle se godt efter for at se politiet, hvis der var nogen. Politiet virker bedst, når det ikke er der, i hvert fald inden for ret vide grænser; jeg tror nok, det er en erfaring, som også politidirektøren i København vil nikke nogenlunde forstående

[Morten Lange.]

til. Så er spørgsmålet altså blot: hvor er grænserne, hvornår kommer vi til den alvorlige skæringsflade, som vi har diskuteret i dag, hvor indgreb finder sted, og finder de sted på betryggende måde, har vi de rigtige regler?

Det er jo nu nogle år siden, at man benyttede endnu grovere midler her i Danmark, da man huggede ind med sabler. Det har man afskaffet, og ingen er vist gået ind for, at det skulle genindføres. Afløseren af sablerne er som bekendt stave. Jeg er ikke specialist i polititekniske metoder, men jeg kan ganske diskret antyde, at inden for pædagogikken er det ikke så forfærdelig længe siden, at man anså spansk-røret for at være en simpel nødvendighed for opretholdelse af ro og orden i skolen, og man havde også meget strenge regler for brugen af spansk-røret, regler, som naturligvis ikke altid blev overholdt. Skolen står endda, efter at vi har afskaffet spansk-røret.

Jeg vil med denne bemærkning blot anmode justitsministeren om virkelig at tage ind i sine overvejelser, om ikke anvendelse af stave, som jo skal have en beskyttende funktion, måske i højere grad har en provokerende funktion og derigennem trækker yderligere ulykker med sig. Jeg vil ikke formulere det som et standpunkt, jeg nødvendigvis må kunne forsvare til den sidste bitre konsekvens. Punkt 1 i instruksen om stavens brug i selvforsvar, hvis man er ved at blive slagen ihjel, vil jeg vanskeligt kunne sætte mig imod, men jeg vil gerne have, at man i de undersøgelser, som jeg håber vil blive foretaget af politiets metoder, virkelig vil give sig til alvorligt at tænke over, om anvendelse af stave ikke snarere er en invitation til nye provokationer, end det er en sikring mod overgreb. Jeg håber, det kommer med i overvejelserne. Det kunne jo ske, at det gik med stavene ligesom med spansk-rørene.

Formanden: Efter anmodning skal jeg her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 17²⁵.

Mødet udsat kl. 17⁵.

Mødet genoptaget kl. 17²⁵.

Forhandlingen genoptoges.

Justitsministeren (Thestrup): Jeg vil først sige, at regeringen meget gerne modtager denne dagsorden. Vi ønsker netop at sikre såvel demonstrationsfriheden som den offentlige orden, og jeg skal gerne lade de pågældende bestemmelser gennemgå for at se, om de er så gode som muligt til dette formål.

Jeg vil sige et par ord om de enkelte indlæg. Det ærede medlem hr. Poul Dam nævnte, idet han så ned på mig, ordet „vandkanoner“. Det er rigtigt, at det har været forelagt for mig, om det ikke var rimeligt og praktisk at anvende vandkanoner, og hertil har jeg sagt, at det vil jeg i alt fald lade undersøge.

Der var et udtryk i det ærede medlems tale, som jeg hæftede mig ved, og som jeg synes var virkelig betydningsfuldt. Det var det, han sagde om disse små grupper, der var udtryk for en „militant intolerance“. Dette er også efter min opfattelse noget meget vigtigt. De er netop udtryk for en militant intolerance; de ikke alene har en anskuelse selv, men de vil ikke finde sig i, at vi andre også har en anskuelse, og at den ikke er helt den samme som deres. Jeg tror også, det er helt rigtigt, hvad det ærede medlem sagde om, at disse uansvarlige elementer i alt fald i det lange løb skader de bevægelser, på hvis side de går ind.

Hr. K. Axel Nielsen sagde også noget, som jeg meget gerne vil give tilslutning til og understrege; det, jeg mest lagde mærke til, var, at hverken presse, radio eller fjernsyn beskylder politiet for at have begyndt. Det er helt rigtigt. Selv fra demonstranternes side er der ikke rettet nogen som helst beskyldning mod politiet for at have begyndt. Oven i købet har de erkendt og offentligt sagt, at politiet meget længe lod sig provokere, inden det overhovedet begyndte at foretage sig noget som helst. Jeg tror, det ærede medlem har ret i, at det var små grupper mellem demonstranterne, der påbegyndte urolighederne og foretog angrebet. Jeg synes også, jeg vil understrege det, det ærede medlem sagde om, at man ikke burde glemme, at der bag uniformen var et menneske, og at uniformen med mennesket i var kommanderet til tje-

[Justitsministeren.]

neste. Et andet æret medlem, hr. Otto Mørch, talte om, at det ikke sjældent er sådan, at det menneske, der er i uniformen, har samme opfattelse som demonstranterne, men er pligtigt til — og følger sin pligt — at sætte sig imod demonstrationen eller holde orden på demonstrationen og i givet fald gribe ind over for demonstrationen.

Hr. Poul Schlüter talte om urolighederne og sagde, at alt det, der var fremme, tydeligt viste, at der fra politiets side var vist den mest udprægede tilbageholdenhed i meget lang tid, og at man ikke kunne vente længere, end man gjorde, med at gribe ind. Deri giver jeg ham ret.

Hr. Ib Thyregod talte om, at urostifterne burde betale erstatning. Det giver jeg hr. Ib Thyregod ganske ret i, og det er de også efter loven pligtige til. Hvor man er i stand til at få en erstatning, og hvor man kan identificere urostiftere, som har været med til at bevirke skade, ja, dér vil det være rimeligt at prøve på at få dem til at betale erstatning.

Hr. Ib Thyregod nævnte også noget, som der også har været talt om af andre af de ærede medlemmer, nemlig det spørgsmål om vagtværn, som er blevet rejst. Jeg må indrømme, at der for mig at se næppe er så forfærdelig meget i det, der er blevet sagt om vagtværn. Jeg har lidt indtrykket af, at det, om jeg så må sige, er praleri fra bestemt side, når man har talt om at ville etablere vagtværn. Jeg har selv stærkt udtalt mig imod vagtværn; men jeg har sagt — og det mener jeg i og for sig er rigtigt — at det ikke er muligt eller ikke rigtigt at forbyde ordensmarskaller. Vi har altid haft det tidligere, og politiet har mig bekendt ikke forbudt det. Noget helt andet er, hvad jeg klart har givet udtryk for, at hvis meningen med det værn, man har, ikke længere er ... (*Barnegråd på tilhørerpladserne*). Nå, det var en ikke videre alvorlig demonstration! — hvis meningen med det ikke er at holde orden, ikke at vise vej, om jeg så må sige, men at gå til angreb på politiet, så vil et sådant vagtværn, i samme øjeblik det etableres med denne hensigt, falde ind under nogle af straffelovens virkelig alvorlige bestemmelser, som jeg har sagt før, og så vil det ikke blive tolereret.

Det ærede medlem talte end videre om fjern-

synet. Jeg forstod det ærede medlem sådan, at han advarede fjernsynet imod at lægge alt for megen vægt på et lille mindretals forsøg på at nedbryde respekten for demokratiet — jeg tror, det var de ord, det ærede medlem brugte. Jeg er helt enig med det ærede medlem. En alt for voldsom opmærksomhed over for disse små militante grupper er sikkert ikke af det gode.

Jeg er enig med hr. Samuelson i det, han sagde om cirkulæret af denne uhyggelige dato, den 30. januar 1933. Der er virkelig noget ejendommeligt i, at man her i det rolige, fredsommelige Danmark på denne dag har udstedt et cirkulære om stavens brug, som har kunnet holde i alt fald lige til nu, og som, så vidt jeg kan se, udmærket godt også kan holde i fremtiden — men det er jo en af de ting, vi skal undersøge. Cirkulæret har været til det yderste moderat, og jeg kan ikke andet end rose min forgænger langt tilbage i tiden, for længst afdøde justitsminister C. Th. Zahle, derfor.

Men så kommer jeg til den afordførerne, som jeg ikke kan give min tilslutning, det ærede medlem fru Hanne Reintoft. Jeg tør nok sige, at der er adskillig forskel mellem de nuværende demonstrationer og dem, der fandt sted i 1848 med Monrad, L. N. Hvidt, Orla Lehmann og borgerrepræsentationen i spidsen; de marcherede fredeligt igennem byen, gik på en pæn og stilfærdig måde op og forlangte foretræde for Frederik den Syvende og sagde ham, hvad de mente, sagde det oven i købet på en overordentlig pæn måde.

Fru Hanne Reintoft citerede en bestemt vending i deres henvendelse; det var ordene „fortvivlelsens selvhjælp“. Jeg vil bede fru Hanne Reintoft tænke på, hvilke uhyre vanskeligheder netop de ord senere bragte Danmark i. Det var slesvig-holstenernes stadige undskyldning, at Lehmann ved at bruge disse ord havde opfordret til oprør; det var en af de ting, vi havde virkelig vanskelighed ved at argumentere imod, for vi må jo sige ganske ærligt, at bag Orla Lehmanns store ord lå der ikke den mening, som andre lagde i dem. Det giver mig anledning til at sige til det ærede medlem, at store ord og stærke ord har det ligesom de fagre ord, der er omtalt i den gamle danske sang. Man kunne sige: „Stærke ord glæder mangt et hjerte“ — sådan er det til at begynde med — men: „... stærke ord har forvoldt mig smer-

[Justitsministeren.]

te...". Det ærede medlem skal passe på, at ikke disse stærke ord, der bliver brugt her, før eller siden kommer til at forvolde os smerte. Der er ingen af os, der ønsker dybere splittelse i befolkningen, der er ingen af os, der ikke ønsker en rolig og almindelig fremgang; fremgangen skal ikke ske ved, at menneskeliv går tabt eller værdier bliver ødelagt.

Det ærede medlem talte om dem, der satte sig på kørebanen, og det har der også været talt om fra anden side. Hr. Bundgård spurgte mig i den anledning, hvorvidt det ikke var ulovligt, hvad politiet havde gjort, nemlig at bruge stavene over for dem, der satte sig på kørebanen. Det er det ikke. Men jeg vil gerne give en lille beskrivelse, netop sådan som jeg har fået den fra politidirektøren, af, hvad der skete, før man gik til at fjerne disse folk fra kørebanen og bl. a. fjernede dem ved brug af stavene.

Det fremgår af den beskrivelse, jeg har fået, at demonstrationen, da den ankom til ambassaden, talte ca. 6.000 personer, og at en af talerne, inden han nåede ambassaden, opfordrede deltagerne til at storme og besætte ambassaden. På pladsen foran ambassaden opfordrede en amerikaner til at bruge vold over for de amerikanske myndigheder og dem, der støttede dem, og en dansk taler sagde, at man i Berlin betragtede politimænd som modstandere. En anden dansk taler sagde, at han ville tale kort, så man kunne komme i gang.

Kort efter, at den første taler var begyndt, blev ambassadebygningen og de opstillede politistyrker bombarderet med æbler, æg, tomater og sten, fra små sten op til brosten. Der blev endvidere kastet med ølflasker, poser med mel, flasker med stempelfarve, flasker med brandbar væske og flasker med tjære.

Kl. 18³³ blev demonstrationen af mødelederen erklæret for afsluttet og mødedeltagerne opfordret til at forlade stedet, og samtidig nedlagde ordensvagterne deres funktion. Men praktisk taget ingen mennesker forlod mødestedet. Bombardementet af bygningen og politistyrken blev nu intensiveret og stærk råben sat i gang. Den kommanderende polititjenestemand beordrede nu under anvendelse af formularen i grundlovens § 79 mængden til at forlade stedet. Da dette ikke gav noget resultat, blev der

fra det østlige fortovej sat to kommandoer ind mod mængden for at drive den bort, foreløbig uden anvendelse af politistave. Da opløbet ikke ville flytte sig, blev stavene trukket og anvendt, og gaden var i løbet af 5-6 minutter til dels ryddet, mellem Stockholmsgade og Lille Triangel. Ca. 75 demonstranter, der havde sat sig på kørebanen ud for ambassaden, måtte fjernes med magt, hvorunder stavene blev anvendt. Det skete i henhold til det fjerde punkt, jeg nævnte fra cirkulæret om brugen af stavene, hvorefter stavene kan bruges til fremtvingelse af lydighed over for en given befaling, hvis øjeblikkelige efterkommelse er en nødvendighed, og mod hvilken der gøres aktiv eller passiv modstand, som ikke på anden måde skønnes at kunne overvindes.

Det ærede medlem fru Hanne Reintoft spurgte, om jeg ville anvende vandkanoner og giftgas. Jeg har svaret det ærede medlem vedrørende vandkanonerne, at jeg ville lade det undersøge. Men jeg kan forsikre det ærede medlem om, at selv om jeg kunne få alle mulige erklæringer om, at giftgas ville være effektivt og virkningsfuldt, kunne jeg ikke på nogen måde finde på at bruge noget sådant, og det tror jeg heller ikke det ærede medlem kunne tænke sig at jeg kunne.

Jeg tror, at det ærede medlem derimod har ret i én ting: jeg tror, det var udefra kommende urostiftere, der i høj grad var med til at gøre denne demonstration til det, den blev. Jeg tror derfor, det ville være meget værdifuldt, hvis de, der vil demonstrere, er opmærksom på, om der, om jeg så må sige, er fremmede urostiftere — derved forstår jeg folk, der ikke har at gøre med de pågældende bevægelser, som demonstrerer — og om disse fremmede urostiftere provokerer for at få demonstrationen til at blive noget andet end det, de egentlige demonstranternes mening med den var.

Der er endvidere spurgt — jeg erindrer ikke, om det var af det ærede medlem eller hr. Bundgård — hvorvidt der er afgivet skriftlig melding om brug af politistaven. Jeg har ikke undersøgt det i de nævnte tilfælde; men i de indberetninger, jeg har set — og jeg har set en række indberetninger fra forskellige af polititjenestemændene — er der alle vegne gjort rede for, hvornår staven blev brugt, hvornår den blev trukket, og hvilke befalinger der var givet. Jeg vil der-

[Justitsministeren.]

for mene, at der i protokollerne er indført det, som skal indføres, når der gøres brug af stavene.

Jeg kan give det ærede medlem hr. Otto Mørch ganske ret i, at det danske politiet er et civilt og roligt ordenskorps, der i almindelighed nyder den største respekt og tillid i befolkningen, og jeg ville meget, meget nødig se, at der skulle ske noget andet i anledning af disse demonstrationer. Jeg mener netop derfor, at den dagsorden, der her er foreslået, er af stor betydning, for den ligesom giver støtte for denne tillid til politiet. Jeg opfatter den, som om den virkelig for alvor støtter de kræfter her i landet, der ønsker, at politiet skal nyde den tillid, det hidtil har nydt, og derigennem medvirker til at gøre udviklingen fredelig.

Hr. Bundgård sagde, at ved en eller anden demonstration, hvor han var deltager, var der ingen, der havde løftet en finger, men alligevel slog politiet til, og det ærede medlem talte om, hvad der var sket over for Carl Scharnberg. Det kan jeg ikke sige noget om, det kender jeg ikke noget til; men jeg vil bede det ærede medlem om at give en klage ind over det, hvis det er noget, der er sket for nylig, så det kan undersøges.

Så var det ærede medlem på ny inde på det, som han stillede spørgsmål om forrige onsdag, nemlig at politibetjentene burde være mærket synligt på uniformen, da det ellers var umuligt at finde dem. Jeg kan ikke være enig med det ærede medlem. Jeg gav det ærede medlem mine grunde sidste gang, og jeg kan ikke se, at det vil være rimeligt, at politibetjentene bærer mærke på uniformen. Vi har haft det i lang tid tidligere, og det har givet anledning til en overordentlig mængde meget beklagelige fejltagelser. Jeg kan henvise det ærede medlem til at give klage ind i almindelighed over politiets optræden, hvis han ikke er i stand til at identificere de pågældende. I øvrigt må jeg sige, at jeg har en meget stor mængde billeder, som det ærede medlem ved at henvende sig til mig kan få lov til at se, og hvis han derigennem finder nogen, han kan rette beskyldninger imod, er det klart, at det vil blive undersøgt.

Det er vist, hvad jeg kan sige om disse spørgsmål. Jeg kan altså sige, at vi fra reger-

ringens side antager den foreslåede dagsorden.

Ib Thyregod: I mit første indlæg nævnte jeg, at jeg ville vende tilbage til spørgsmålet om venstres stilling til den foreslåede dagsorden. Jeg skal nu meddele, at vi i overensstemmelse med de synspunkter, justitsministeren har fremsat her efter pausen, i gruppen er enige i, at vi for at opnå bred enighed om disse synspunkter kan gå ind for den foreslåede dagsorden.

Jeg vil godt komme med en enkelt kommentar til fru Hanne Reintoft, der gjorde en bemærkning, som jeg synes fortjener et supplement. Jeg tror, det er meget vigtigt, at vi har respekt for domstolene, og derfor er jeg ked af den udtalelse, fru Hanne Reintoft fremkom med om, at retten i Gentofte efter visse juristers opfattelse havde afsagt en grundlovsstridig dom. Nu har folketingsmedlemmer jo en udvidet ytringsfrihed, men det er alligevel en stærk beskyldning at rette mod en domstol, at der er tale om en grundlovsstridig dom. Jeg forstod, at dette var visse juristers mening — jeg er ikke klar over, hvilke jurister der er tale om — men jeg går ud fra, at fru Hanne Reintoft i hvert tilfælde ikke tilslutter sig dette.

Hanne Reintoft: Jeg har ikke juridisk ekspertise til at afgøre, om den dom var grundlovsstridig eller ej. Jeg må kun have lov at understrege, at der dog er mennesker, der mener det, og altså også jurister, og jeg vil gerne henvise hr. Ib Thyregod til dem, hvis det har interesse.

Må jeg så sige til justitsministeren, nu vi er kommet tilbage til 1848, at jeg godt kan forstå, at justitsministeren kan tilslutte sig det, der skete dengang. Der er jo altid mennesker — og det gælder sikkert både til højre og venstre i denne sal — der er bedre egnede til at være festkomiteer for for længst henfarnede begivenheder end at prøve at forstå dem, der sker i dag. Men der er i hvert tilfælde den forskel, at i 1848 var der nogle, der lyttede til dem, som gik i deputation. Jeg vil også gerne understrege, at der herhjemme er demonstreret fredeligt i årevis, uden at man har mødt meget andet end hån og ligegyldighed og enkelte forsøg fra det konservative folkepartis side på at for-

[Hanne Reintoft.]

hindre det. Det er en ret så væsentlig forskel, når man snakker om demonstrationsteknik.

Apropos de smukke ord: jeg ville hellere have haft et ganske klart svar på, hvordan det forholdt sig med partsoffentligheden, hvis det virkelig skulle forholde sig sådan, at politiet har været så nøjeregnende — det håber jeg, for det er jo pålagt dem — at enhver brug af politistaven er nedskrevet i tjenestebogen. Det tror jeg kunne have en hel del interesse for offentligheden.

Jeg vil gerne til sidst gøre opmærksom på to ting: for det første har der i denne debat været en vis tendens til at lægge pres på radio og TV ved at understrege, at de dækker mindretalsgruppers opfattelse. Det har vi set meget ofte, når radio og TV vil dække begivenheder, som ikke lige passer det flertal, vi har i salen i dag. For det andet vil jeg pege på, hvem det er, der er så begejstrede for den af SF foreslåede dagsorden. Der er varm tilslutning til den fra alle dem i denne sal, der har gjort sig til talsmænd for en skærpelse over for demonstranterne. Det synes jeg man bør huske, inden man stemmer for den.

Ordføreren for forespørgerne (Poul Dam):

Jeg forstod på fru Hanne Reintoft, at hun beklagede, at de fredelige demonstrationer igennem årene ikke havde ført til noget. Eftersætningen manglede, men vi kender den. Sandheden er imidlertid en helt anden, nemlig at de fredelige demonstrationer, så længe de har været fredelige, virkelig har betydet noget for de sager, man demonstrerede for. Jeg må henvisse til sådan noget som de marcher, der blev foretaget af Kampagnen mod Atomvåben, og som virkelig vakte betydelige kredse i dette land til opmærksomhed om, at her var noget, der skulle gøres noget ved, til respekt for de mennesker, der demonstrerede, og til øget aktivitet også på det politiske felt. Det var fredelige demonstrationer, og de virkede for sagen. Om nogen virkelig tror, at Vietnamsagen har vundet én ven her i landet igennem begivenhederne den 27. april, så må de være mere naive, end loven tillader.

I øvrigt vil jeg gerne takke de ordførere — og ministeren — der har udtalt, at de kunne stemme for den foreslåede dagsorden.

Jeg er ikke imponeret over, at fru Hanne Reintoft konstaterer, at det navnlig er de borgerlige partier, der har anbefalet den. Det er rigtigt, at det udelukkende er partierne til højre for SF, der har anbefalet den, men det er dog også et temmelig stort flertal i denne sal.

Vi er, så vidt jeg forstår, enige om visse centrale ting. Vi er enige om, at demonstrationsfriheden skal bevares i dette land og beskyttes af offentligheden, også af politiet, og vi er enige om, at der er brug for at gennemgå de gældende regler, således at de kan blive bedre, end de er i øjeblikket, hvor en sådan bedring er mulig og nødvendig. Der er andre ting, vi ikke er enige om. Vi er utvivlsomt af noget forskellig mening med hensyn til, hvilke demonstrationer der bør laves, og hvilke sager man bør tage op i den forbindelse, og vi er måske også en gang imellem noget uenige om det rette tidspunkt for politiets indgriben. Men vi er enige om de andre ting; det er dem, der er nævnt i dagsordensforslaget, og jeg for min del er glad, hvis der kan opnås en så bred tilslutning til det, som der synes at blive.

De ting, vi er uenige om, kan vi komme tilbage til; det er gudske lov vor ret stadig væk.

Samuelson: Fru Hanne Reintoft anvendte i sit første indlæg et citat, som hun sagde var fra Camus: „Man starter med et demokrati, og man ender med et politi.“ Nu har der jo været dvælet flere gange ved 1848; og fru Hanne Reintoft egentlig klar over, at det demokrati startede med, at særdeles velrenommerede grosserer og nationalliberale professorer gik i demonstration — professorer, som nok ville vende sig 17 gange i deres grave, hvis de vidste, hvor „fredeligt“ demonstrationer endog ved universitetet kan finde sted i dag.

Må jeg lige sige, at et tidligere medlem af dette ting, som har repræsenteret Salling i fyrretyve år, mange gange har udtalt, at demokrati er retten til at holde sig selv i ave. Det synes jeg er en sætning, som er overordentlig værdifuld, for i et demokrati må der både være frihed og orden. De små grupper, der tales om, må i øvrigt være særdeles små, for jeg har i hvert fald i den korte tid, jeg har været i folketinget, aldrig set så

[Samuelson.]

tomme tilhørerpladser som under denne debat; det kan altså ikke være noget problem for mange.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget om overgang til næste sag på dagsordenen af Poul Dam (se sp. 3100).

vedtoges enstemmigt med 128 stemmer; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Frå følgende medlemmer har jeg modtaget anmodning om, at ministeren for offentlige arbejders redegørelse i dag for planerne om en lufthavn på Saltholm sættes til forhandling i tinget:

Bilgrav-Nielsen, Damsgaard, Enggaard, Gorrsen, Holmberg, Horn, Jørgen Jensen, Stæhr Johansen, Juul-Madsen, Evald Kristensen, Morten Lange, Aksel Larsen, Arne Larsen, Lindberg, Niels Matthiasen, Else-Merete Ross, Valbak.

I overensstemmelse hermed vil redegørelsen blive sat til forhandling i et senere møde.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Almindelig revision), forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Almindelig revision) og forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Almindelig revision) har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget K. B. Andersen har

meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren give tilsagn om, at der i sommerens løb foretages sådanne undersøgelser og overvejelser, at der — samtidig med behandlingen af reformen af ungdommens uddannelsesfond i samlingen 1968-69 — er tilstrækkeligt baggrundsmateriale til, at der kan gennemføres en lovgivning, der giver børn og unge, for hvem hovedhindringen for uddannelse er af geografisk karakter, bedre muligheder, end de har i dag, for at få den uddannelse, de ønsker?“

Medlem af folketinget P. E. Eriksen har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad kan ministeren oplyse om baggrunden for, at pladser på plejehjem for stærkt handicappede unge står ledige trods behov for pleje af sådanne unge, og hvad agter ministeren at foretage sig for at sikre unge handicappedes placering på disse hjem?“

Medlem af folketinget Kampmann har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Hvornår agter ministeren at give folketinget en redegørelse vedrørende den fremtidige placering af provinslufthavne?“

Disse spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 17. maj, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene.